

UMEÅ UNIVERSITET

SVERIGEDEMOKRATERNAS REGIONALA POLITISKA KULTUR I SKÅNE OCH BLEKINGE

**Vad ligger bakom partiets exceptionella
regionala framgångar?**

**Umeå Working Papers in
Political Science**

Anders Lidström

Innehåll

Sammanfattning	iii
Summary	iv
Inledning	1
Den sverigedemokratiska politiska regionen: Skåne-Blekinge (SD)	5
Tidigare politiska regioner i Skåne och Blekinge	15
Medborgarnas politiska uppfattningar	21
Aktivitetsmönster i samhällslivet	31
Den politiska kulturens territoriella utbredning	39
Sammanfattning och slutsatser	46
Bilagor	
1. Metod	51
2. Litteratur	54
3. Definitioner och operationalisering av arbetarklass och medelklass	57

Sammanfattning

Sverigedemokraternas regionala politiska kultur i Skåne och Blekinge. Vad ligger bakom partiets exceptionella regionala framgångar?

Sverigedemokraterna har sedan 2000 utvecklats till att bli Sveriges näst största parti, men framgångarna i Skåne och Blekinge har redan från början varit ännu större. Vid 2022 års val fick partiet 30 procent av rösterna i dessa två län, mot drygt 20 procent i hela landet. I området finns en *regional politisk kultur* som kraftigt gynnat partiet. Syftet med detta papper är att undersöka vad som kännetecknar denna regionala politiska kultur och hur partiets regionala framgångar kan förstås. Data på kommun- och individnivå används för att kunna ge svar på dessa frågor.

Den regionala politiska kulturens territoriella omfattning utgörs av de kommuner i de två länen där partiet stadigvarande presterat påtagligt bättre valresultat i riksdagsval än vad som kunnat förväntas utifrån de strukturella förhållanden som råder. Detta utgör den *politiska regionen* Skåne-Blekinge (SD) och den innefattar 25 av de 38 kommunerna i dessa län. I området har partiet gjort inbrytningar inom i stort sett alla samhällsgrupper, men det har haft särskild framgång i dess kärngrupper av män, arbetare, lågutbildade och lågavlönade.

Före Sverigedemokraterna fick sitt genombrott dominerades Skåne och Blekinge av två andra politiska regioner. En socialdemokratisk, med stöd i bl.a. Skånes industribygder, upphörde dock redan 2006. Bidragande var att partiet saknade en bredare förankring i medelklassen och eftersom Socialdemokraternas sympatisörer hade ungefär samma uppfattningar som Sverigedemokraterna i fråga om bl.a. bistånd och flyktingmottagning var dessa lättrekryterade av det nya partiet. En tidigare Moderat politisk region blev mer långlivad även den upphörde, efter 2018 års val. Överlag har Sverigedemokraternas framgångar varit mer begränsade där Moderaterna varit starkare eller där det funnits en särskilt stark välutbildad medelklass.

Den viktigaste förklaringen till Sverigedemokraternas exceptionella framgångar i Skåne-Blekinge (SD) är att medborgarna redan innan detta parti dök upp hade mer konservativa, traditionella och nationalistiska uppfattningar och var mer missnöjda med det politiska systemet. De hade också i mindre utsträckning distinkta uppfattningar i vänster-högerfrågor, en svagare tillit till andra och var i allmänhet mindre intresserade av politik. Särskilt notabelt är också hur detta mönster genomsyrar alla samhällsklasser och överförs från generation till generation. Även den generellt mer politisk intresserade, diskussionsvilliga och socialt tillitsfulla medelklassen deltar i Skåne-Blekinge (SD) i mindre utsträckning i politiken, är mer missnöjda med demokratin i Sverige och är mer negativa till invandring. Man kan säga att den politiska kulturens kännetecken redan fanns på plats och sedan övertogs av Sverigedemokraterna i takt med deras väljarmässiga framgångar.

Det historiska ursprunget till detta åsikts- och handlingsmönster är höjt i dunkel. Tydlig är dock att det fanns ett missnöje inom arbetarklassen i Skåne med dumpade löner och arbetsvillkor i samband med arbetskraftsinvandringen på 1950-talet och ett motstånd mot flyktingmottagning på den skånska landsbygden sedan tidigare. Men de djupare rötterna är oklara. Allt ifrån skånsk separatism till närheten till kontinenten har angivits som skäl. Det är inte heller uppenbart varför dessa åsikter och handlingsmönster överförs till de yngre generationerna i en tid som generellt präglas av att separata regionala politiska kulturer försvagas till förmån för att partiernas agendor anges centralt och valrörelser är nationella och inte regionalt specifika.

Summary

The Sweden Democrats' regional political culture in Skåne and Blekinge. What is behind the party's exceptional regional successes?

Since 2000, the Sweden Democrats have developed into Sweden's second largest party, but their successes in Skåne and Blekinge have been even greater. In the 2022 elections, the party received 30 percent of the votes here, compared to 20 percent in the whole of Sweden. Hence, a *regional political culture* has greatly benefited the party. The purpose of this paper is to examine the characteristics of this regional political culture and how the party's regional successes can be understood. Data at the municipal and individual level are used to answer these questions.

The territory of the regional political culture consists of the municipalities in the two counties where the party has consistently achieved significantly better results in parliamentary elections than could have been expected based on the prevailing structural conditions. This constitutes *the political region* Skåne-Blekinge (SD) which includes 25 of the 38 municipalities in these counties. In the area, the party has made inroads into virtually all social groups, but in particular within its core groups of men, manual workers, people with limited education and the low-paid.

Before the Sweden Democrats had their breakthrough, Skåne and Blekinge were dominated by two other political regions. A social democratic one, with support in Skåne's industrial districts, ended in 2006. A contributing factor was that the party lacked a broader base in the middle class and that the Social Democratic sympathizers had roughly the same views as the Sweden Democrats regarding, among other things, international aid and refugee reception. The other was a Moderate (Conservative party) political region, which ended after the 2018 elections. Generally, the Sweden Democrats' successes have been more limited where the Moderates have been stronger or where there has been a particularly strong well-educated middle class.

The most important explanation for the exceptional success of the Sweden Democrats in Skåne-Blekinge (SD) is that even before this party appeared, the citizens had more conservative, traditional and nationalist views and were more dissatisfied with the political system. They also had less distinctive views on left-right issues, a weaker trust in others and were generally less interested in politics. Particularly notable is how this pattern permeates all social classes and has been transmitted from generation to generation. Even the generally more politically interested and socially trusting middle class in Skåne-Blekinge (SD) participates in politics to a lesser extent, is more dissatisfied with democracy in Sweden and is more negative about immigration. One could say that the characteristics of the political culture were already in place and were then taken over by the Sweden Democrats in line with their electoral successes.

The historical origin of this pattern of opinion and action is shrouded in mystery. What is clear, however, is that there was dissatisfaction within the working class in Skåne with wage dumping and acceptance of poorer working conditions among the immigrants in connection with labour immigration in the 1950s and a resistance to refugee reception in the Skåne countryside. However, the deeper roots are unclear. Everything from Skåne separatism to proximity to the continent have been given as reasons. It is also not obvious why these opinions and patterns of action are being transferred to the younger generations in an era that is generally characterized by the weakening of separate regional political cultures in favour of the parties' agendas being set centrally and election campaigns being national and not regionally specific.

Inledning¹

Sverigedemokraterna har på drygt två decennier intagit platsen som Sveriges nästa största parti. Framgångarna i Skåne och Blekinge har emellertid varit ännu mer exceptionella på ett sätt som tyder på att det här föreligger en ny och växande regional politisk kultur. Vid 2022 års val fick partiet 30 procent av rösterna i dessa två län, mot drygt 20 procent i hela landet. Framgångarna beror inte på att det skulle finnas särskilt många i detta område inom de grupper som stöder partiet nationellt, som män, lågutbildade och landsbygdsbor, utan på att Sverigedemokraterna lyckats vinna befolkningsgrupper som på andra håll normalt inte stöder partiet.

Det bredare väljarstödet tyder på förekomsten av en regional politisk kultur. I en *regional politisk kultur* har ett dominerande parti en långsiktigt stabil ställning utöver det som betingas av det stöd som kan hänföras till de strukturella förhållanden som gäller befolkningens demografiska och näringsmässiga karaktäristika. Stödet är inte bara lokalt utan omfattar ett större, regionalt, territorium. Den regionala politiska kulturens territoriella utbredningsområde utgör dess *politiska region*. I den regionala politiska kulturen antas medborgarnas värderingar och normer och deras handlande i politik och samhällsliv vara färgade av det dominerande partiets. Dessa avtryck medverkar också till att vidmakthålla detta partis och därmed den politiska kulturens ställning.

Att det vuxit fram en helt ny regional politisk kultur i Skåne och Blekinge är uppseendeväckande eftersom det länge förväntats att sådana var på utdöende i Sverige. Redan på 1970-talet konstaterade forskare att partiregionalismen i Sverige var på väg att försvagas. Visserligen har alltså några partier regionala styrkefästen utöver det som kan förklaras av de strukturella förhållanden som råder, t.ex. Vänsterpartiet i Norrbotten, Socialdemokraterna i Norrland och Kristdemokraterna i Jönköpings län, men den allmänna trenden har varit att tidigare sådana styrkefästen inte kunnat motstå de nationella homogeniseringstendenser som sedan länge undergrävt förutsättningarna för specifikt regionala partilojaliteter.

Den nationella homogeniseringen kommer till uttryck på många sätt. Rikspolitiken anger dagordningen för vilka frågor som uppmärksammas i en valrörelse och detta understöds också av de prioriteringar som görs av nationella media. Partierna driver samma frågor och har enhetliga valkampanjer i hela landet utan någon nämnvärd regional anpassning. Kopplingen mellan den uppväxtmiljö där man socialiserats och den plats där man senare bosätter sig har minskat till följd av urbanisering, mobilitet och invandring. De yngres ställningstaganden sker visserligen i hög grad via sociala medier men dessa saknar i allmänhet koppling till en särskild del av landet. Av detta skäl har många regionala politiska kulturer gått ur tiden under senare decennier. Bland dessa märks Folkpartiets tidigare starka ställning i Västerbotten och på Västkusten, Centerpartiets i delar av Småland och Moderaternas i Sjuhäradsbygden. Även om det alltså finns regionala skillnader betingas dessa på de flesta håll numera fullt ut av skillnader i befolkningssammansättningen. Att en helt ny regional politisk kultur i dessa tider uppstått i Skåne och Blekinge är därför uppseendeväckande.

¹ Tacksam för värdefulla synpunkter vid presentationen av en preliminär version av detta papper vid Statsvetenskapliga förbundets (SWEPSA:s) årsmöte i Umeå 2-4 oktober 2024 i arbetsgruppen "Political Behaviour and Parties", särskilt av kommentatorn, prof Derek S. Hutcheson, Institutionen för globala politiska studier, Malmö Universitet men också från andra deltagare i gruppen.

Sverigedemokraternas utveckling kan förstås som den svenska utlöparen av förhållanden som generellt gynnat framväxten av högerpopulistiska partier. Men varför blev framgångarna så exceptionella i just Skåne och Blekinge? I detta paper undersöks den sverigedemokratiska regionala politiska kulturen i Skåne-Blekinge i ett längre tidsperspektiv med en kartläggning av vad som har varit särskilt gynnande förhållanden både före och efter partiets genombrott. Det innefattar en undersökning av den regionala politiska kulturens mer exakta geografiska omfattning, vilka grupper partiet lyckats särskilt bra med att mobilisera samt vad som kännetecknar Sverigedemokraternas och andra partiers sympatisörers politiska värderingar och aktivitetsmönster i samhällslivet. Det rymmer också en analys av de två regionala politiska kulturer som föregick den sverigedemokratiska dominansen – en moderatdominerad och en dominerad av Socialdemokraterna – och en diskussion om frågan om varför dessa inte kunde motstå den sverigedemokratiska anstormningen.

X X X

Sverigedemokraterna brukar betecknas som högerpopulistiskt eller nationalkonservativt. I sitt principprogram talar man om sig själva som ”ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn”. Sådana partier har generellt vunnit stora framgångar i många västländer under de senaste två decennierna. Forskningslitteraturen är relativt överens om att framväxten kan förklaras som en reaktion bland medborgare mot långtgående samhällsförändringar där främst de som anser sig ha förlorat på dessa attraheras av högerpopulisternas budskap. En del forskare pekar på att dessa förändringar i första hand handlar om sämre materiella villkor skapade av en långtgående liberalisering av marknader som konkurrerat ut industrier, öppnat gränserna för invandring samt medverkat och arbetslöshet och avfolkning av landsbygden. Andra betonar kulturförändringar i form av post-materiella värderingar som vuxit sig allt starkare under det senaste halvseket och som främst anammats av den välutbildade medelklassen och då främst den som är bosatt i storstäderna. Dessa värderingar innefattar ett engagemang för miljö och klimat, en betoning av identiteter och kvinnors och HBTQI-personers rättigheter samt en kosmopolitisk och frihetlig orientering. Detta har skapat en reaktion i form av en kulturell backlash inom främst de äldre generationerna, som inte känner igen sig i de nya värderingar som tagit över. Ytterligare några menar att den avgörande förändringen ligger i de politiska eliternas skicklighet i att fånga upp ett missnöje som länge legat latent. Kanske det ligger något i alla dessa förklaringar. Oberoende av förklaringsmodell konstaterar de flesta forskare att dessa samhällsförändringar skapat en känsla av otrygghet särskilt bland äldre, lågutbildade och tidigare industriarbetare, ofta män, som under efterkrigstiden vant sig vid relativt säkra levnadsförhållanden. Detta gäller framför allt de generationer som vuxit upp kring andra världskriget och decennierna närmast därefter. Denna känsla av otrygghet har utgjort grundvalen för de högerpopulistiska partiernas framgångar.

Det är inte ovanligt att högerpopulistiska partier har regionala styrkefästen. Republikanerna i USA hämtar sitt främsta stöd i landets mellersta delar och särskilt i det s.k. rostbältet medan polska Lag och Rättvisa är starkast på landsbygden, franska Nationella Fronten i industriområdena i norr kring Lille och vid medelhavskusten samt Alternativ för Tyskland i det tidigare Östtyskland. Många av dessa områden har drabbats särskilt hårt av sådant som kan utgöra den materiella grogrunden för de högerpopulistiska partierna, dvs förlorade industrijobb, befolkningsminskning eller omfattande invandring. Men det kan också handla om bygder där

mer konservativa och ofta religiöst färgade värderingar har särskilt förankring. Ett skickligt ledarskap för högerpopulistiska partier kan omsätta detta missnöje i ett starkt regionalt väljarstöd.

Den fråga som därför ska undersökas är i vad mån just Skåne och Blekinge präglats av de förhållanden som gynnat högerpopulistiska partiers regionala framgångar i andra länder. Har de materiella villkoren varit särskilt ogynnsamma? Har medborgarna haft utpräglat traditionella och nationalistiska åsikter och utgör dessa en reaktion mot framväxten av frihetliga och kosmopolitiska värderingar? Eller har det politiska ledarskapet varit särskilt skickligt på att mobilisera stöd i denna landsända?

X X X

För att kunna ge svar på dessa frågor har omfattande analyser genomförts på basis av två datamängder som samlats in inom ramen för ett mer övergripande projekt som syftar till att analysera regionala politiska kulturer och politiska regioner i Sverige 1948-2022². Den ena utgörs av en datafil med valresultat och aggregerade socio-ekonomiska data för perioden 1948-2022 för landets 290 kommuner med den kommunindelning som gällt sedan 2002. Data från 1973 och senare har i allt väsentligt hämtats från SCB och för tiden dessförinnan från databasen *Valdataarkivet 1948-1970*, sammanställd 1973 under ledning av Göran Gustafsson vid Sociologiska institutet, Lunds universitet³. Arkivet innefattar dels offentlig valstatistik, dels en uppsättning socioekonomiska variabler från folkräkningarna 1950 och 1960 samt från folk- och bostadsräkningarna 1965 och 1970 för den kommunindelning som gällde 1952-1970. Detta har kompletterats med ytterligare uppgifter direkt från dessa folk- och bostadsräkningar. För perioden 1948-1970 har data lagts samman till de nya sammanlagda kommuner som existerade 2002. Där de nya kommunerna korsat tidigare kommungränser har data estimerats utifrån uppgifter om kommundelarnas befolkningsandelar. Mellan 1973 och 1998 delades 12 av de nya kommunerna så att 25 fick nya gränser. Data för dessa har rekonstruerats utifrån uppgifter om kommundelar innan delningen men då sådana uppgifter inte funnits tillgängliga har de i stället estimerats utifrån de delade kommunernas andelar av befolkningen i de tidigare sammanlagda kommunerna.

Kommundatafilen används för att analysera i vilken utsträckning strukturella förhållanden i kommunerna kan förklara partiernas valresultat i de 23 riksdagsval som genomförts under perioden 1948-2022. En gemensam strukturmodell har använts i regressionsanalyser av alla partier och alla valår (se bilaga 1). Den variation som inte förklaras av strukturmodellen genererar en *residual*, för varje parti i varje kommun för varje val. Residualen kan tolkas som den procentenhet röster partiet fått som inte beror på de strukturella betingelserna. För att en politisk region skall anses föreligga skall partiet ha en residual om minst 3,0 i minst fem angränsande kommuner vid minst fem val. Detta utgör därmed ett sammanhängande område där partiet stadigvarande gör klart bättre ifrån sig än vad som kan förväntas utifrån de strukturella förhållanden som råder och som inte bara gäller lokalt i någon enstaka kommun

² Resultaten avses att publiceras i bokform, men de närmare uppgifterna om teori och metod samt om de genomförda analyserna mer i detalj kommer också att finnas tillgängliga i en arbetsbok som publiceras på min hemsida vid Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.

³ Gustafsson, Göran, 1988. Lunds universitet, Sociologiska institutionen (1988). *Valdataarkivet 1948-1970*. Svensk nationell datatjänst. Version 1.0. <https://doi.org/10.5878/000874>

eller tillfälligt i något enstaka val. I detta område kan man misstänka att det finns en gynnsam regional politisk kultur som bidrar till framgångarna. Residualerna används därmed som grund för att identifiera både de politiska kulturernas territoriella utbredning och deras omfattning i tid. När inte längre det stipulerade kravet föreligger anses den politiska kulturen upphöra. En av de politiska regioner som uppstått under senare år är sverigedemokraternas i Skåne och Blekinge. Analysupplägget presenteras närmare i bilaga 1.

Den andra datamängden utgörs av individuella enkätsvar från de nationella SOM-undersökningar som genomförts under perioden 1986-2022⁴. Sedan 1986 svarar SOM-institutet vid Göteborgs universitet årligen för undersökningar bland slumpmässiga urval av medborgare i Sverige med frågor om partisympati, politiska åsikter och samhällsengagemang. Dessutom finns uppgifter om respondenternas kommuntillhörighet vilket gör det möjligt att identifiera deras geografiska hemvist⁵. Totalt omfattar datafilen ca 180 000 respondenter och svar på ca 1 400 frågor. Många frågor har ställts på ett likalydande sätt under många år vilket gör det möjligt att använda materialet för att analysera förändringar över tid. Urvalens storlek och antalet enkätsvar har ökat under årens lopp, från 1 624 svar 1986 till 12 344 svar 2022. Med så stora skillnader har det varit nödvändigt att vikta svaren så att varje år får samma tyngd. Ibland har också förändringar över tid analyserats genom att materialet indelats i delperioder. Kontroller visar dock att viktning endast marginellt ändrar de resultat som framträder, vilket tyder på att förhållandena överlag är mycket stabila.

Genom att respondenternas kommuntillhörighet är känd går det att välja ut dem som är bosatta i de politiska regioner som identifierats i studiens kommundatabaserade första del. Eftersom regionala politiska kulturer är förhållandevis stabila över längre tidsperioder är det också meningsfullt att lägga samman svar från många år i analyserna. Därmed finns ofta tillräckligt många enkätsvar för att sympatisörer till samtliga riksdagspartier ska kunna analyseras, eller åtminstone i sammanslagen form som grupper av partier. Ibland är också underlaget tillräckligt stort för att förhållanden under delperioder ska kunna undersökas.

De nationella SOM-undersökningarnas material används för att närmare studera de politiska kulturernas uttryck på individnivå. Detta innefattar vilket stöd partier har inom olika sociala och demografiska grupper samt vilka politiska åsikter, politisk aktivism, aktivitetsmönster i civilsamhället, politiskt förtroende och religiositet som partiernas sympatisörer har. Den sverigedemokratiska regionala politiska kulturen i Skåne och Blekinge etablerades 2002 och det är därför också möjligt att analysera hur dessa förhållanden såg ut både före och efter dess tillkomst. Hur individdata används förklaras också närmare i bilaga 1.

Ambitionen i detta papper är att presentera forskningsresultat på ett populärvetenskapligt sätt, så att en välinformerad amatör ska kunna följa med i och förstå resonemangen. Förutom ett lättare språk med ett minimum av tekniska termer betyder detta också att resultat ibland bara nämns snarare än beläggs i sin fullständighet. Men tabeller och figurer behövs eftersom empirin

⁴ Göteborgs universitet, SOM-institutet, 2024. Den nationella SOM-undersökningens kumulativa dataset (Version 13) [Dataset]. Göteborgs universitet. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.5878/7k7n-yn39>

⁵ I den version av det nationella datasetet som kan beställas från Svensk Nationell Datatjänst har kommunidentifikationen tagits bort för att försvåra bakvägsidentifikation av respondenter. Det fullständiga datasetet har dock gjorts tillgängligt för författaren för forskning genom tillmötesgående från SOM-institutet och Göteborgs universitet.

inte tidigare finns publicerad. De analyser som redovisas bygger i huvudsak på korstabuleringar. Metoddiskussioner flyttas till bilaga 3. I det populärvetenskapliga förhållningssättet ligger också att presentera resultaten stegvis för läsaren. Varje steg avslutas med en sammanfattning och att nya frågor ställs inför nästa steg i analysen. Den populärvetenskapliga formen innebär vidare att referenser till källor och annan litteratur är mer sparsamma och inte lämnas löpande i texten utan summeras i en särskild litteraturlista, som finns i bilaga 2.

X X X

Den fortsatta dispositionen av papperet är som följer. Nu närmast presenteras den sverigedemokratiska politiska regionens territoriella omfattning, dess strukturella karaktäristika och Sverigedemokraternas stöd i olika samhällsgrupper. Detta följs av en tillbakablick på tidigare regionala politiska kulturer i Skåne och Blekinge och en analys av deras förmåga att motstå den sverigedemokratiska frammarschen. Efter detta undersöks medborgarnas värderingar samt den politiska och civila aktivismen. Sedan prövas överensstämmelsen mellan den politiska kulturens geografiska utbredningsområde och gränserna för den politiska region som identifierats. Papperet avslutas med en sammanfattande diskussion samt ett resonemang om hur det kan komma sig att en sverigedemokratisk regional politisk kultur etablerades i just Skåne och Blekinge.

Den sverigedemokratiska politiska regionen: Skåne-Blekinge (SD)

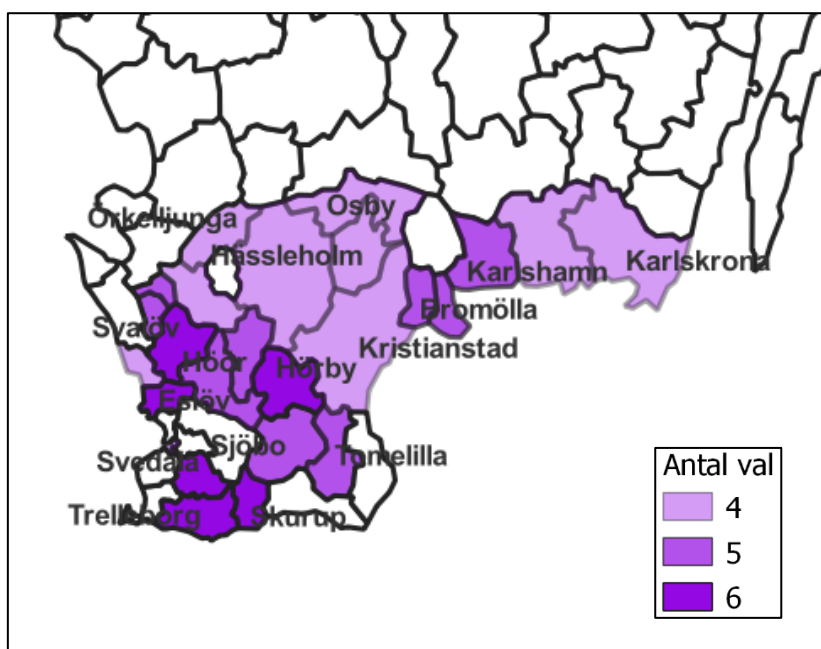
Redan vid partiets första år var Skåne och Blekinge starka fästen för Sverigedemokraterna. Så tidigt som vid 1991 års val fick partiet sina första kommunfullmäktigemandat i Höör men det stora genombrottet skedde 2002 då Sverigedemokraterna tog ytterligare mandat i flera skånska kommuner. I riksdagsvalet samma år fick partiet mer än en procent av rösterna och gjorde redan då bättre ifrån sig i Skåne och Blekinge än i resten av landet. Den nya partiledning under Jimmy Åkesson som tillträdde 2005 hade rötter i lundsiska studentkretsar. Trots sitt nazistiska förflutna fick partiet med den nya ledningen en mer välansad profil även om motstånd mot invandring kombinerat med nationell socialkonservatism också fortsatt kom att känneteckna partiet. Vid 2014 års val fick partiet sina första riksdagsmandat.

Från 2002 har Sverigedemokraternas riksdagsvalsresultat i Skåne och Blekinge legat klart över riksgenomsnittet. Gapet har ökat vid varje val t.o.m. 2018. Vid 2022 års val fick partiet 32,2 procent av rösterna i Skåne läns norra och östra valkrets, 28,7 procent i dess västra valkrets, 23,4 procent i dess södra valkrets och 28,5 procent i Blekinge läns valkrets samt lite blygsammare 16,4 procent i Malmö kommuns valkrets. I landet som helhet fick partiet 20,5 procent av rösterna.

Den politiska region som i fortsättningen kommer att betecknas Skåne-Blekinge (SD) är Sverigedemokraternas enda politiska region. Den började etableras 2002 och består av 25 av de totalt 38 kommunerna i Skåne och Blekinge län enligt vad som framgår av kartan i figur 1. Den politiska regionen rymmer huvuddelen av de stora slättbygderna i södra Skåne, skogsbygderna i norr och nästan hela Blekinge län. Den omfattar också medelstora städer, bl.a. Kristianstad, Karlskrona och Hässleholm. Utanför finns dock de tre största städerna i Skåne, dvs Malmö,

Helsingborg och Lund. Även tre villatäta och moderatdominerade kranskommuner kring Malmö befinner sig utanför området och det gör också några kommuner i nordvästra Skåne och i sydost.

Eftersom den politiska kulturen är relativt ny har minimigränsen för att ingå satts till en residual om 3,0 vid fyra val (mot fem som gäller för övriga politiska regioner). Kartan redovisar också antalet val vid vilka residualgränsen nåtts de olika kommunerna, vilket även är ett uttryck för den politiska kulturens varaktighet inom den politiska regionen. Den har varit särskilt långlivad i några kommuner i det inre av det tidigare Malmöhus län samt i gränlandet mellan Skåne och Blekinge. På basis av Sverigedemokraternas residualer på kommunnivå och med viktning för kommunernas befolkningsstorlek går det att beräkna en sammanvägd residual för hela den politiska regionen under dess period, som samtidigt utgör ett mått på den politiska kulturens styrka. Detta värde uppgår till 5,8, vilket betyder att partiet i genomsnitt fått nästan sex procentenheter fler röster än vad som kan återföras till de strukturella betingelserna. Kommuner med de högsta genomsnittliga residualerna är Sjöbo (9,4), Hörby (7,7) och Svedala (7,1). Detta placerar Skåne-Blekinge ungefär i mitten mitt bland de totalt 19 regionala politiska kulturer som existerat 1948-2022⁶

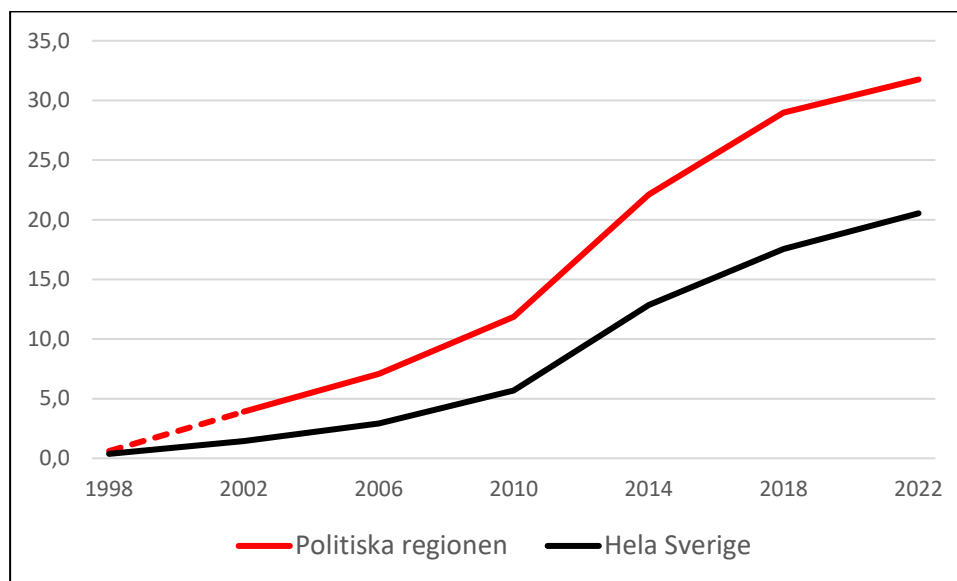

Figur 1 Politiska regionen Skåne-Blekinge (SD), 2002-2022. Territoriell omfattning och den politiska kulturens varaktighet.

Anm: Den politiska regionen omfattar alla kommuner i vilka det dominerande partiet haft residualer om minst 3,0 vid minst fyra val under den politiska regionens period. Antalet val vid vilka residualen för det dominerande partiet uppgår till minst 3,0 är uttryck för den politiska kulturens varaktighet.

⁶ Samtliga regionala politiska kulturer redovisas i den kommande översikten över regionala politiska kulturer och politiska regioner i Sverige 1948-2022. Den allra starkaste politiska kulturen hade Västerbottens län (Fp), som existerade t.o.m. 1988, med en genomsnittlig residual om 9,0. År 2022 återstår sex regionala politiska kulturer. Förutom Skåne-Blekinge (SD) är dessa Jönköpings län (Kd) med residualen 6,2; Norrbotten (V) med 5,5; Norrland (S) med 5,2; Yttre Storstockholm (M) med 3,8 och Mellansvenska bruksbältet (S) med 3,7. Den senare omfattar huvudsakligen förutvarande brukskommuner i ett bälte från Värmland till Uppland och Södermanland.

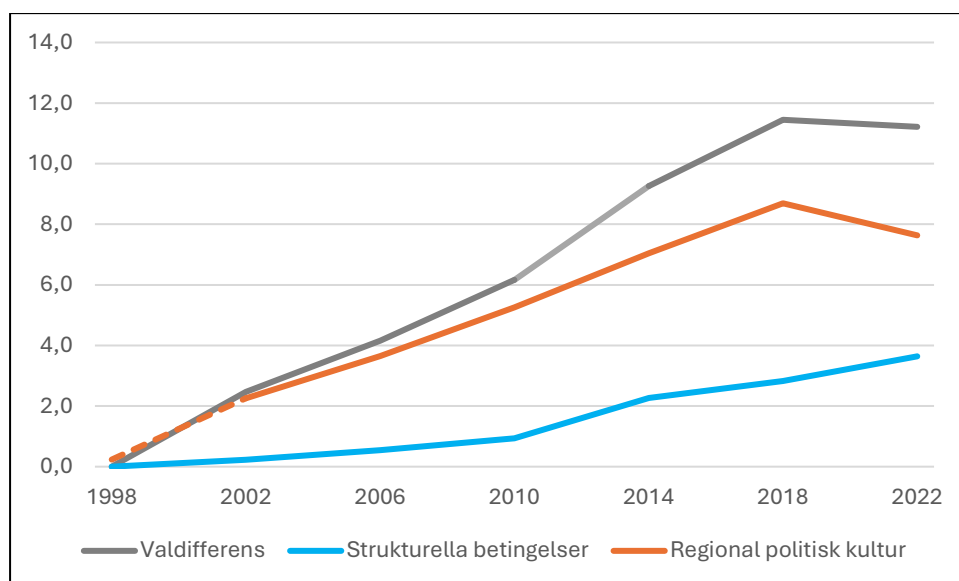
Sverigedemokraternas utveckling både nationellt och regionalt redovisas i figur 2. För varje val har stödet för partiet ökat i riket som helhet men ökningen har varit ännu snabbare i Skåne-Blekinge (SD). Vid 2022 års val fick här partiet 31,8 procent av rösterna, mot 20,5 i landet som helhet.

Figur 2 Valresultat för Sverigedemokraterna i politiska regionen Skåne-Blekinge (SD) och i hela Sverige. Procent.

Anmärkning: Den streckade linjen visar valresultatet före den regionala politiska regionens tillkomst.

Skillnaden mellan det regionala och nationella resultatet utgör *den regionala valdifferensen* som också redovisas i figur 3. I figuren har valdifferensen delats upp i sina två komponenter – den del som kan förklaras med de *strukturella betingelserna* och den del som fångas in av den regionala residualen och således utgör ett mått på den *regionala kulturfaktorns* storlek. Att de strukturella förhållandena inledningsvis låg nära noll kan tolkas som att befolkningssammansättningen i Skåne-Blekinge (SD) varken gynnade eller missgynnade partiet. Från 2014 är dock de strukturella betingelserna något mer gynnsamma, i takt med att stödet för partiet ökat i även andra delar av landet, med andra förutsättningar. Men vad som är avgörande för de mycket bättre valresultaten i Skåne-Blekinge (SD) är den starkt positiva regionala politiska kulturen. Denna växer kontinuerligt till 2018 men avtar sedan något i betydelse vid 2022 års val.

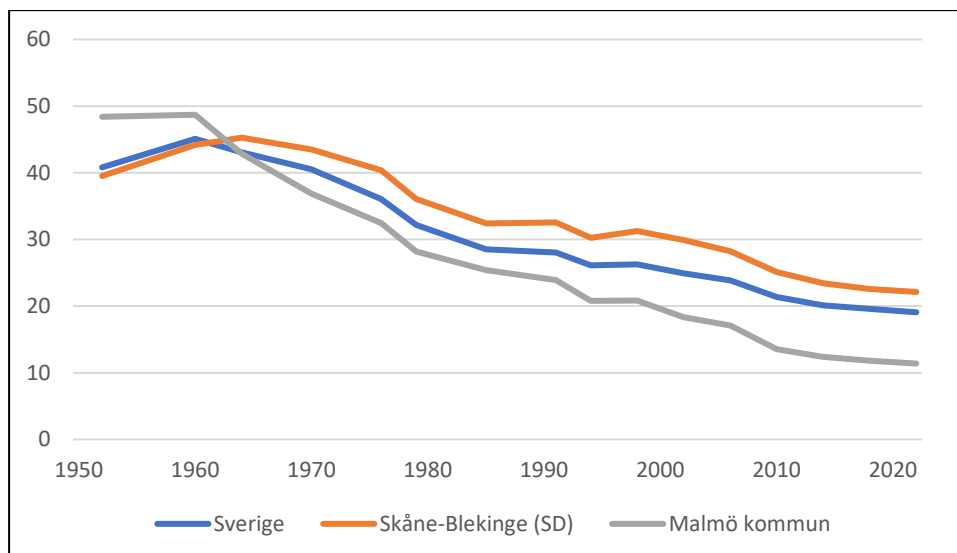

Figur 3 Valdifferens samt strukturella betingelser och regional politisk kultur för Sverigedemokraterna i politiska regionen Skåne-Blekinge (SD).

Anm: Valdifferens är procentskillnaden mellan regionalt och nationellt valresultat. Värdet för de strukturella betingelserna utgörs av skillnaden mellan det predicerade värdet för partiet i den politiska regionen och det nationella valresultatet. Den regionala politiska kulturen representeras av värdet på residualen, som även denna är uttryckt i procentenheter. Valdifferensen är därmed summan av de strukturella betingelserna och den regionala politiska kulturen. Den streckade linjen visar den politiska kulturfaktorns betydelse innan den politiska regionens tillkomst.

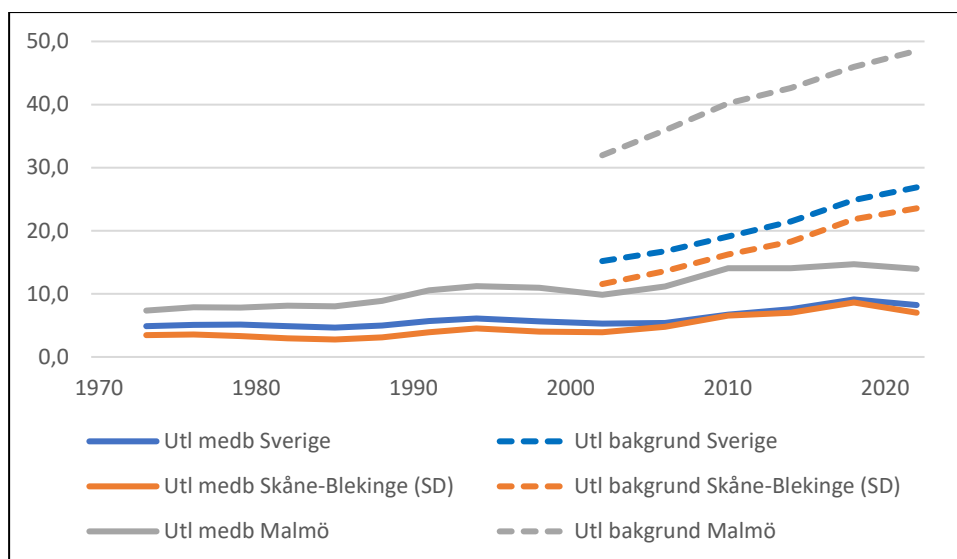
X X X

Även om de strukturella betingelserna åtminstone inledningsvis förefaller vara neutrala för framväxten av Sverigedemokraternas politiska region kan den innehålla komponenter som är särskilt gynnsamma för detta parti. Som nämnts pekar en del av litteraturen på att materiella förändringar i form av omfattande industridöd, stor invandring eller kraftig arbetslöshet och befolkningsminskning kan skapa en grogrund för sådana partier. I vad mån har sådana förhållanden präglat Skåne-Blekinge (SD)? I figur 4-6 visas hur industrisysselsättningen, invandringens och befolkningen har förändrats i denna politiska region och i Sverige som helhet. Det är emellertid också möjligt att människor har reagerat på utvecklingen i den politiska regionens närhet, i synnerhet som bl.a. Malmö präglats av en omfattande industridöd. Därför läggs också uppgifter in för Malmö kommun, som är Skånes största kommun och som med denna ställning skulle kunna ha en normerande roll, trots att den inte ingår i Skåne-Blekinge (SD). Figur 7 redovisar arbetslöshetens utveckling i Skåne och Blekinge jämfört med i hela landet.

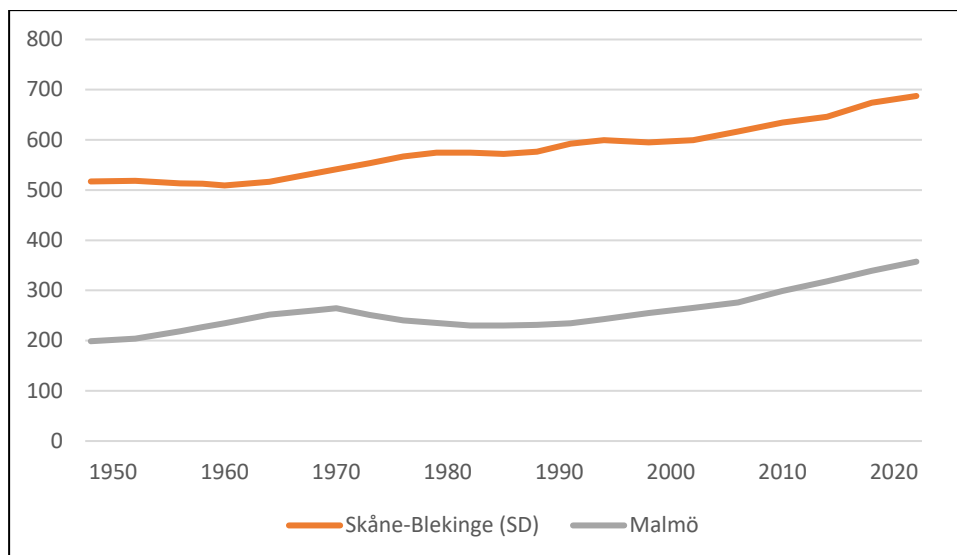
Figur 4 Andel sysselsatta i industri- och bygnadsverksamhet i Sverige, Skåne-Blekinge (SD) och Malmö kommun 1948-2022. Procent

Anm: Registerdata. Källa folk- och bostadsräkningarna 1950-1970 och SCB 1973-2022.

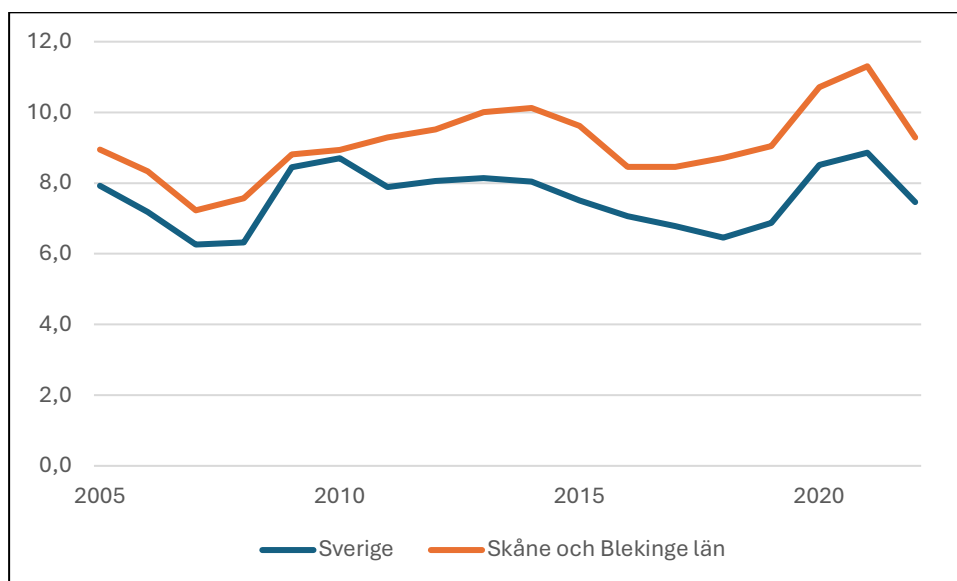
Figur 5 Andel utländska medborgare och personer med utländsk bakgrund i Sverige, Skåne-Blekinge (SD) och Malmö kommun 1973-2022. Procent.

Anm: Registerdata. Källa SCB. Utländska medborgare inkluderar personer som också samtidigt har svenskt medborgarskap. Personer med utländsk bakgrund definieras som utrikes födda och inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Figur 6 Antal invånare i Skåne-Blekinge (SD) och Malmö kommun 1948-2022. 1000 invånare.

Anm: Registerdata. Källa SCB.

Figur 7 Arbetslöshet i hela Sverige samt i Skåne och Blekinge län 2005-2022. Procent

Anm: Källa SCB Arbetskraftsundersökningarna.

Arbetslösheten har genomgående legat på en högre nivå än nationellt men utöver detta har inte Skåne-Blekinge (SD) lidit av att de materiella förhållandena skulle ha varit särskilt ofördelaktiga. Industrisysselsättningen har visserligen minskat även i detta område, men faktiskt långsammare än i Sverige som helhet. Här finns också färre med invandrabakgrund. Befolkningsutvecklingen har varit positiv ända sedan 1960-talet. Totalt har nära 200 000 nya invånare kommit till under de senaste 60 åren. Visserligen ligger befolkningsökningen något under det nationella genomsnittet

men likväl handlar det om en ökning. Området är inte heller särskilt glesbebyggt, med en befolkningstäthet om 65 invånare per kvadratkilometer, mot 26 i riket som helhet.

Notabelt är dock att Malmö kommun avviker med en snabbare avindustrialisering än i riket som helhet sedan 1960-talet och kommunen har också en mycket stor andel medborgare med utländsk bakgrund. Visserligen har befolkningsutvecklingen varit positiv men i övrigt kan utvecklingen i Malmö ha skapat en oro för att liknande förhållanden skulle komma att prägla även kommunerna som ingår i Skåne-Blekinge (SD), vilket skulle kunna utgöra grogrund för Sverigedemokraterna. Helhetsbilden är dock att det knappast i första hand är påtagligt ofördelaktiga materiella förhållanden som ligger bakom att just Skåne-Blekinge (SD) utvecklats till ett styrkefäste för Sverigedemokraterna.

Ett annat observandum är att det kanske inte är den faktiska utvecklingen som utgör basen för ett högerpopulistiskt parti utan hur den materiella situationen upplevs av medborgarna. I tabell 1 redovisas hur medborgarna i Skåne-Blekinge (SD) bedömer att den egna ekonomin har utvecklats under det senaste året.

Tabell 1 Partisympatisörernas bedömning av hur den egna ekonomiska situationen förändrats under de senaste 12 månaderna i Skåne-Blekinge (SD) 1986-2022.
Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti

Den egna ekonomiska situationen har ...	M	C	Fp/L	Kd	SD	Mp	S	V	Hela pol reg
... förbättrats	-3,5	-2,4	4,0	3,2	-4,0	0,0	-0,8	-1,5	-0,9
... förblivit ung. densamma	1,9	0,1	-4,1	-3,1	1,6	-1,1	-0,1	-0,1	-0,1
... försämrats	1,7	2,3	0,1	-0,1	2,4	1,0	0,8	1,7	1,0
N (oviktat)	2146	465	577	423	978	532	2753	505	8340

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Frågornas formulering redovisas i bilaga 1. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Differenser som är signifikant skilda från det nationella medelvärdet för respektive parti på .05-nivån anges med fetstil (efter Chi-2-test).

Även om detta bara gäller det senaste årens utveckling och inte fångar in känslan av mer långsiktiga materiella missförhållanden borde den ge större utslag än vad den faktiskt gör ifall föreställningen om sådana förhållanden har betydelse. Visserligen är det signifikant färre sverigedemokrater som tycker att den egna ekonomin förbättrats men de övergripande skillnaderna i den politiska regionen är ytterst marginella och knappast av en omfattning som skulle kunna generera ett stöd till ett högerpopulistiskt parti. Motsvarande frågor om kommunens ekonomiska situation ger likartade svar. Således tyder inte heller den subjektiva upplevelsen av de materiella förhållandena på att sådant skulle kunna vara avgörande för Sverigedemokraternas framgångar.

Ett annat svar på frågan om de strukturella betingelsernas betydelse för Sverigedemokraternas regionala framgångar skulle kunna vara att den politiska regionen har en befolkningssammansättning som särskilt gynnar detta parti. Partiet har överlag sitt största stöd bland män, äldre, boende på landsbygden och i mindre tätorter samt bland arbetare,

lågutbildade och personer med låg inkomst. Som tabell 2 tydliggör är fördelningen av män och äldre i Skåne-Blekinge (SD) ungefär som i riket som helhet, men de övriga kärngrupperna är tydligt överrepresenterade. Det starka genomslaget för Sverigedemokraterna skulle då helt enkelt kunna vara ett resultat av att det här finns fler väljare i partiets kärngrupper. Tabellen redovisar fördelningen inom respektive grupp i Skåne-Blekinge (SD) och hur detta avviker mot fördelningen i hela Sverige. I denna och följande tabeller används enkätmaterial från 2000 för den politiska regionens period, som dock egentligen börjar med valet 2002. Kopplingen mellan enkätdata och val diskuteras närmare i bilaga 1.

Tabell 2 Befolkningens sammansättning i Skåne-Blekinge (SD) och i Sverige som helhet inom Sverigedemokraternas kärngrupper 2000-2022.

	Skåne- Blekinge (SD) %	%-diff mot hela Sverige		Skåne- Blekinge (SD) %	%-diff mot hela Sverige
Kön			Yrkesgrupp		
Kvinna	50,6	-1,1	Arbetare	47,8	4,9
Man	49,4	1,1	Tjänsteman	42,2	-5,5
			Företagare/jordbr.	8,9	0,6
Ålder			Utbildningsnivå		
16-29 år	14,9	-0,9	Låg	25,0	4,7
30-49 år	28,6	-1,6	Medel	44,9	2,1
50-64 år	27,9	0,6	Hög	30,0	-6,9
65-	28,7	1,8			
Boendeområde			Hushållsinkomst		
Ren landsbygd	20,5	5,6	Låg	27,6	1,9
Mindre tätort	39,3	18,2	Medel	45,8	2,0
Stad/större tätort	40,0	-7,6	Hög	26,6	-3,9
Sthlm/Gbg/Malmö	0,0	-16,2			

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Antal enheter (oviktat) max 8869, min 7469.

Om förklaringen till framgången endast betingas av en gynnsam befolkningssammansättning skulle svaret på frågan om partiets regionala framgång ha ett *kompositionellt* svar. Om partiet i stället har starkare stöd i grupper utöver kärngrupperna finns det ett *kontextuellt* svar. Då kan Sverigedemokraternas framgångar helt eller delvis förklaras av att det finns en gynnsam politisk kultur, som ger partiet ytterligare skjuts. Den regionala kulturfaktorns stora betydelse, som framgick av figur 3, tyder på att så borde vara fallet. Men hur ser det närmare stödet ut i olika grupper. Är det begränsat till de nyss nämnda kärngrupperna eller har partiet på bred front anhängare inom olika demografiska och sociala grupper?

Även detta kan undersökas med hjälp av enkätmaterial. I tabell 3 redovisas hur det tillkommande stödet ser ut för Sverigedemokraterna i ett antal demografiska och socio-ekonomiska grupper, jämfört med partiets ställning i dessa grupper i landet som helhet.

Tabell 3 Stöd för Sverigedemokraterna i Skåne-Blekinge (SD) i demografiska och socio-ekonomiska grupper, jämfört med stödet för partiet i Sverige som helhet 2000-2022.

	SD i Skåne-Blek. (SD) %	%-diff mot SD i hela Sverige		SD i Skåne-Blek. (SD) %	%-diff mot SD i hela Sverige
Kön			Boendetid i kommunen		
Kvinna	10,3	5,3	Alltid bott här	9,9	4,1
Man	15,6	6,1	Flyttat men bott här länge	8,6	4,5
			Inflyttad senaste 10 åren	8,4	4,2
Ålder			Uppväxtmiljö		
16-29 år	12,1	5,4	Arbetarhem	15,2	6,7
30-49 år	11,7	5,5	Tjmhem/Högre tjmhem	7,9	3,6
50-64 år	13,1	5,8	Jordbrukarhem	10,7	4,1
65-	14,6	6,2	Företagarhem	11,7	5,2
Generation			Nuvarande hemmiljö		
Mellankrigs	9,6	4,5	Arbetarhem	17,3	7,3
Baby Boomers	14,2	6,4	Tjmhem/Högre tjmhem	7,6	3,3
Generation X	13,0	5,7	Jordbrukarhem	15,1	5,9
Millennials	15,1	6,8	Företagarhem	11,9	4,1
Medborgarskap			Yrkesgrupp		
Annat land eller dubbelt	7,7	1,8	Arbetare	16,8	7,3
Endast svenskt	13,2	6,0	Tjänsteman	8,0	3,3
Svensk/utländsk bakgrund			Företagare/jordbrukare	17,6	8,7
Utländsk	8,6	2,8	Anställningssektor		
Svensk	13,1	5,9	Statlig	11,0	5,3
Boende			Kommunal/landsting	10,2	5,0
Äger villa/radhus	9,5	4,2	Privat	14,2	6,1
Äger lägenhet/bostadsrätt	11,2	6,6	Utbildningsnivå		
Hyr lägenhet	11,4	5,8	Låg	15,7	6,7
Boendeområde			Medel	15,3	6,2
Ren landsbygd	15,7	5,8	Hög	6,8	3,0
Mindre tätort	12,0	3,9	Hushållsinkomst		
Stad/större tätort	12,4	5,9	Låg	15,8	7,4
Sthlm/Gbg/Malmö	Medel	13,2	5,7
			Hög	10,2	4,6

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Antal enheter (oviktat): max 1520, min 587. Differenser som är signifikant skilda från det nationella medelvärdet för Sverigedemokraterna på .05-nivån anges med fetstil (efter Chi-2-test).

Det mycket entydiga svaret är att Sverigedemokraternas har haft framgångar inom i stort sett alla befolkningsgrupper i Skåne-Blekinge (SD). Partiet har lyckats mobilisera på bredden bland människor med olika bakgrund och som är verksamma i olika sociala sammanhang, i staden som på landsbygden såväl som i olika åldersgrupper och hos personer med olika utbildningsmässiga och ekonomiska förhållanden. De regionala framgångarna har dock varit särskilt markanta bland kärngrupperna män, arbetare, företagare, lågutbildade och lågavlönade samt bland personer med svensk bakgrund. Partiet har således både mobiliserat starkare inom de egna kärngrupperna och breddat sin bas till nästan alla andra grupper i samhället.

Några grupper har dock varit mer svårflirtade. Förutom personer med utländskt medborgarskap och med utländsk bakgrund har man haft svårt att i samma grad nå medelklassen, oberoende av ifall man avgränsar denna som tjänstemän, högutbildade eller högavlönade. Men trots detta är även stödet för partiet inom dessa grupper signifikant större än i riket som helhet. Kärngruppernas större numerär kan visserligen ha betydelse, men viktigare för partiets framgångar i den politiska regionen är att det finns en politisk kultur som mobiliserar inom alla grupper av medborgare.

Tabell 3 redovisar också hur stödet för Sverigedemokraterna ser ut i olika generationer. En förklaring till högerpopulismens framgångar, med stöd i den internationella forskningslitteraturen, är att detta skulle utgöra en konservativ reaktion hos äldre generationer på den allmänna liberalisering av värderingar som skett under det senaste halvsekle. Dessa generationer, som vant sig vid relativt säkra jobb och ett visst mått av välstånd har känt tryggheten utmanas av både globaliseringens effekter och de nya värderingsmönster som ifrågasätter det traditionella och invanda. De som tillhör yngre generationer har däremot socialiserats in under en annan tidsanda där både konkurrensutsatta jobb och mer gröna och kosmopolitiska värderingar tagits för givna. De äldre generationerna har reagerat mot de snabba förändringarna genom att hålla fast vid traditionella och nationalistiska åsikter. Men har detta inträffat i Skåne-Blekinge (SD) och kan det i så fall förklara Sverigedemokraternas framgångar i dessa län?

Vi följer mönstret från annan forskningslitteratur och delar upp respondenterna i fyra generationer. *Mellankrigsgruppen* består av personer födda före 1946 vilket betyder att dessa varit med om krig, kriser och instabila förhållanden i världen men de som fötts under senare år har också varit med om den ekonomiska expansionen efter kriget. *Baby Boomers* (födda 1946-1964) har socialiserats in under växande välstånd och en stark välfärdsstat; *Generation X* (födda 1965-1979) har erfarenhet från proteströrelser, liberalisering och sexuell frigörelse och slutligen *Millennials* (födda 1980 och senare) har formats under nyliberalism och ekonomisk globalisering. Om Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD) i första hand är en reaktion mot frihetliga och kosmopolitiska idéer borde stödet för partiet vara relativt sett störst i de äldsta generationerna, jämfört med landet som helhet.

Resultaten i tabell 3 visar på små skillnader mellan generationerna i fråga om differenser mot de nationella värdena för respektive generation. Det finns således inga tecken på att det skulle ligga en regional kulturell backlash från den äldre generationen bakom Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD). Skillnaderna mot de nationella värdena är faktiskt i stället störst inom den allra yngsta generationen av Millennials. Även detta talar för att det är en brett förankrad politisk kultur som ligger bakom, snarare än en snäv kulturell backlash.

Vi kan då sammanfatta det vi hittills kommit fram till: Sverigedemokraternas regionala framgångar i södra Sverige sedan 2002 kan geografiskt avgränsas till den politiska regionen Skåne-Blekinge (SD) som består av 25 kommuner i de två sydligaste länen. I denna politiska region finns en politisk kultur som efter hand också blivit en allt viktigare förklaring till partiets goda valresultat. Stödet har fördjupats inom för partiet redan starka grupper, som män, arbetare, lågutbildade och lågavlönade men också genom att man vunnit fler anhängare inom i stort sett alla andra sociala grupper. Sverigedemokraterna i Skåne-Blekinge (SD) stöds också i högre grad än nationellt av personer födda efter 1980 och inte främst, som kunde förväntats, av den allra äldsta generationen. Det är således inte en regional kulturell backlash som ligger bakom partiets framgångar i Skåne-Blekinge (SD), utan i stället en starkare anpassning bland alla generationer och främst de unga.

I många andra länder har samhällsförändringar i form av avindustrialisering, arbetslöshet, omfattande invandring eller befolkningsminskning skapat en grogrund för högerpopulistiska och nationalkonservativa partier. Även om arbetslösheten varit högre har andelen industrianställda legat över det nationella genomsnittet, invandringen varit mindre än i Sverige i övrigt och befolkningen ökat i detta område. Inte heller finns tecken på att medborgarna upplever att deras materiella förhållanden förändrats dramatiskt. Malmö, som ligger utanför den politiska regionen, har präglats av omfattande industridöd och stor invandring, vilket dock kan ha påverkat medborgarnas partival även i Skåne-Blekinge (SD). Överlag är det dock knappast materiella förhållanden som legat till grund för Sverigedemokraternas framgångar i denna politiska region.

En fråga som inställer sig, och som bör diskuteras innan vi går vidare i analysen, är hur det politiska landskap såg ut som så lätt kunde upplösas när Sverigedemokraterna gjorde entré. Även före 2002 hade människor politiska lojaliteter, men dessa var uppenbarligen inte tillräckligt bärkraftiga för att kunna motstå Sverigedemokraternas frammarsch. Vilka var dessa och vad var deras svagheter?

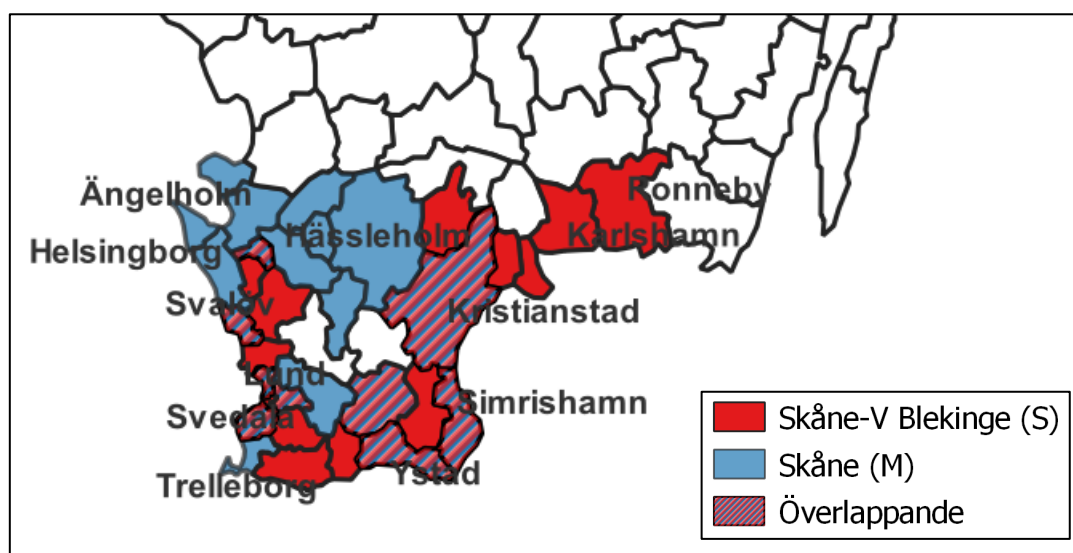
Tidigare politiska regioner i Skåne och Blekinge

Faktum är att det redan före 2002 fanns distinkta politiska regioner i Skåne och Blekinge – en socialdemokratisk som vi ger beteckningen *Skåne-Västra Blekinge (S)* och en moderatdominerad som får heta *Skåne (M)*. Den socialdemokratiska existerade redan vid undersökningsperiodens start 1948 men har rötter tidigare i historien. Malmöhus län var ett av Socialdemokraternas tidigaste styrkefästen och det var i Malmö som den första socialdemokratiska arbetarekommunen bildades under ledning av August Palm redan under 1880-talet. Den socialdemokratiska dominansen avtar dock i mitten av seklet men partiet har ändå behållit en stark ställning i främst de industrialiserade delarna av nordvästra Skåne, i några industrikommuner i gränstrakterna mot Blekinge och bland lantarbetare i södra Skåne. Den socialdemokratiska politiska kulturen upphörde dock att vara regional efter 2006 års val.

Högerpartiet har åtminstone sedan början av 1900-talet haft ett starkt fäste i nordvästra Skåne och då särskilt i bruks- och fiskemiljöer på Bjärehalvön. Under mellankrigstiden fick partiet en mer urban och liberal orientering i Skåne med tyngdpunkt i städerna. Från 1950- och 1960-talen växte också partiet starkt i villadominerade kranskommuner kring Malmö, som senare skulle komma att bli profilerade styrkefästen för partiet. En sammanhängande politisk region med

tyngdpunkter även i östra Skåne förelåg 1956. Den kom dock senare att försvagas för att helt upphöra efter 2018 års val.

Kartan i figur 8 illustrerar de två politiska regionernas territoriella omfattning. Skåne-Västra Blekinge (S) bestod av 22 kommuner och Skåne (M) av 20 kommuner. Nio kommuner har ingått i bägge. Sammantaget tyder detta på ett polariserat politiskt klimat i Skåne och Blekinge, med antingen Högerpartiet/Moderaterna eller Socialdemokraterna vid rodret, eller, som i de överlappande kommunerna, bägge partierna samtidigt.

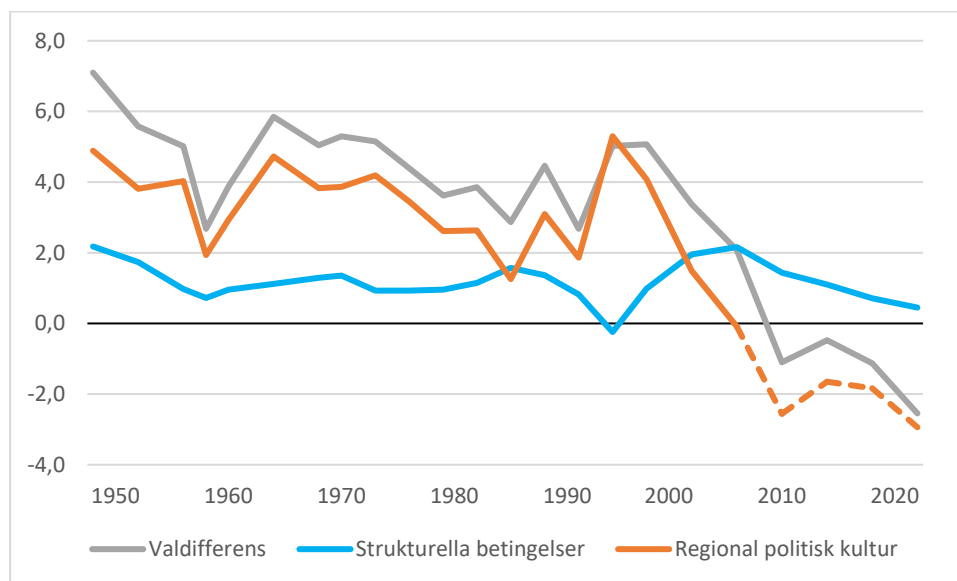
Figur 8 Politiska regionerna Skåne-Västra Blekinge (S) 1948-2006 och Skåne (M) 1956-2018.

Anm: De politiska regionerna omfattar alla kommuner i vilka det dominerande partiet haft residualer om minst 3,0 vid minst fem val under den politiska regionens period.

Utöver dessa två har det också funnits en folkpartidominerad politisk region i Östra Skåne (Fp), som dock upphörde redan 1964 och en utlöpare från den centerpartistiska politiska regionen Mellersta Götaland (C), med några kommuner i norra Skåne. I praktiken ebbade denna ut under 1990-talet. Det finns ingen annan del av Sverige som i så hög grad präglats av skiften mellan olika regionala politiska kulturer som Skåne och Blekinge. Detta trots att sådana normalt är förhållandevis stabila med relativt beständiga värdering- och handlingsmönster. Men i Skåne och Blekinge har det funnits en tendens att bryta med även invanda politiska lojaliteter, även till partier med annan ideologi. Denna instabilitet är sannolikt en del av förklaringen till att Sverigedemokraterna lyckats så väl just i denna del av landet. Med rätt strategi var det möjligt att utmana även de till synes stabila politiska kulturer som existerade.

Den socialdemokratiska politiska kulturen i Skåne-Västra Blekinge (S) hörde till de allra svagaste i landet, med en genomsnittlig residual om endast 3,2 under den politiska regionens period. De strukturella betingelserna var bara svagt positiva. Den var dock stark under 1950-talet med en residual på drygt 4. Figur 9 illustrerar att den långsiktiga trenden för både valdifferensen och dess kulturella komponent därefter var nedåtgående, även om en återhämtning inträffade i mitten av 1990-talet. Från 2000 inleds dock ett mycket dramatiskt tapp som slutar med att den politiska kulturen bryter samman under det efterföljande decenniet. Detta sammanfaller med

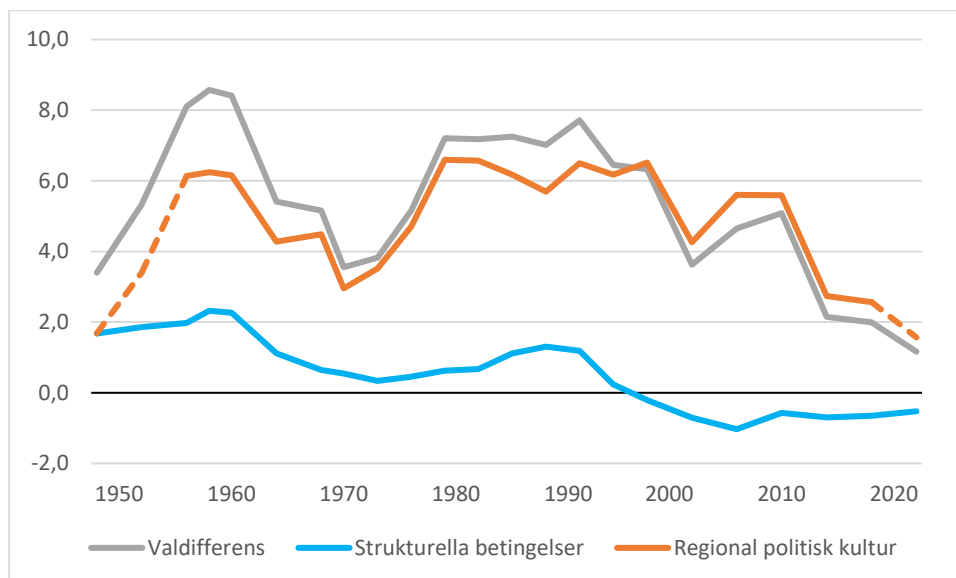
Sverigedemokraternas framgångar, vilket bara kan betyda att de socialdemokratiska sympatisörerna var de som först lämnade sitt gamla parti till förmån för det nya. Från 2010 är residualen negativ i det som tidigare var den politiska regionen. Den politiska kulturen var helt enkelt för svag för att kunna emotstå anstormningen från Sverigedemokraterna.

Figur 9 Valdifferens samt strukturella betingelser och regional politisk kultur för Socialdemokraterna i politiska regionen Skåne-Västra Blekinge (S).

För anmärkningar, se figur 3. Den streckade linjen visar den politiska kulturfaktorns betydelse efter att den regionala politiska kulturen upphört.

Moderaternas politiska kultur var starkare, med en genomsnittlig residual om 5,2. Såsom framgår av figur 10 låg de strukturella betingelserna kontinuerligt nära noll vilket betyder att Moderaterna varken gynnats eller missgynnats av den befolkningssammansättning och de näringsförhållanden som förelåg. I stället är det i allt väsentligt den positiva politiska kulturen som bidragit till Högerpartiets/Moderaternas dominans. Notabelt är hur den regionala residualen ökar påtagligt i början av 1950-talet för att senare som mest ligga på en nivå kring 6,0. Jämfört med den socialdemokratiska politiska kulturen består den moderata ytterligare några år. Det är först 2014 som den riktiga utförsbacken börjar men redan efter 2018 års val upphör den politiska kulturen helt att vara regional, även om några lokala styrkefästen alltjämt finns kvar. Detta betyder sannolikt att det tagit längre tid för Sverigedemokraterna att locka över moderata anhängare, men att sammanbrottet ändå inträffar, fast tio år senare än för Socialdemokraterna.

Figur 10 Valldifferens samt strukturella betingelser och regional politisk kultur för Moderaterna i politiska regionen Skåne (M).

För anmärkningar, se figur 3. Den streckade linjen visar den politiska kulturfaktorns betydelse före och efter att den regionala politiska kulturens period.

Kan uppgifter om vilka grupper som stödde de dominerande partierna i de två tidigare politiska regionerna ge ytterligare underlag för slutsatser om varför dessa inte lyckades stå emot när allt fler gav sitt stöd till Sverigedemokraterna? I tabell 4 redovisas stödet för Moderaterna respektive Socialdemokraterna inom olika demografiska och socio-ekonomiska grupper i respektive politisk region. Siffrorna anger procentdifferensen mellan stödet för partiet i respektive grupp i den politiska regionen och i riket som helhet. Positiva tal i fetstil innebär att partiet har signifikant starkare stöd i den aktuella gruppen, jämfört med riket som helhet.

Tabell 4 Stöd för Socialdemokraterna i Skåne-Västra Blekinge (S) och Moderaterna i Skåne (M) i demografiska och socio-ekonomiska grupper. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	S i Skåne-V Blek (S) 1986- 2007	M i Skåne (M) 1986- 2019		S i Skåne- V Blek (S) 1986- 2007	M i Skåne (M) 1986- 2019
Kön			Uppväxtmiljö		
Kvinna	0,3	7,5	Arbetarhem	2,0	4,8
Man	3,1	5,5	Tjmhem/Högre tjmhem	0,9	4,9
			Jordbrukarhem	-2,2	8,7
			Företagarhem	0,5	5,1
Ålder			Nuvarande hemmiljö		
16-29 år	3,1	5,2	Arbetarhem	3,1	3,9
30-49 år	2,3	5,4	Tjmhem/Högre tjmhem	-0,6	6,4
50-64 år	0,8	7,6	Jordbrukarhem	-3,8	9,0
65-	1,0	7,7	Företagarhem	0,0	7,3
Medborgarskap			Yrkesgrupp		
Annat land eller dubbelt	1,0	3,4	Arbetare	2,4	4,5
Endast svenskt	2,2	6,0	Tjänsteman	1,3	6,5
Svensk/utländsk bakgrund			Företagare/jordbrukare	0,2	8,2
Utländsk	5,5	1,3	Anställningssektor		
Svensk	0,3	6,6	Statlig	0,9	6,4
Boende			Kommunal/landsting	-0,4	7,2
Äger villa/radhus	1,4	8,6	Privat	3,5	6,1
Äger lägenhet/bostadsrätt	5,6	1,6	Utbildningsnivå		
Hyr lägenhet	1,0	4,9	Låg	1,4	5,3
Boendeområde			Medel	0,9	7,4
Ren landsbygd	-6,0	9,3	Hög	0,4	5,1
Mindre tätort	-1,5	12,3	Hushållsinkomst		
Stad/större tätort	5,8	4,2	Låg	1,9	5,5
Malmö kommun	6,9	0,6	Medel	0,9	6,8
Boendetid i kommunen			Hög	2,2	7,4
Alltid bott här	5,7	6,5			
Flyttat men bott här länge	0,6	6,4			
Inflyttad senaste 10 åren	0,8	5,2			

För anmärkningar, se tabell 1. Antal enheter (oviktat): M i Skåne (M) max 3587, min 2482; S i Skåne-Blekinge (S) max 1538, min 931.

Mönstren ser mycket olika ut för de bägge partierna. Socialdemokraternas fördjupade stöd i Skåne-V Blekinge (S) är smalare genom att det är begränsat till specifika grupper. Det gäller framför arbetare, män, yngre, privatanställda och personer med utländsk bakgrund. Partiet också påtagligt mycket starkare i Malmö och andra städer medan man var kraftigt underrepresenterat på landsbygden. Att sakna ett fördjupat stöd inom medelklassen var en svaghet när de socialdemokratiska sympatisörerna utsattes för locktonerna från Sverigedemokraterna. Inom medelklassen frodas generellt mer gröna, liberala och kosmopolitiska uppfattningar (se bilaga 3), och en större närvaro av högutbildade hade kunnat bidra till att bromsa åderlåtningen av sympatisörer till Sverigedemokraterna.

Moderaterna var däremot starka på bredden med ett fördjupat stöd för partiet inom i stort sett alla demografiska och socio-ekonomiska grupper. Man lyckades särskilt väl inom partiets kärngrupper av företagare, jordbrukare, tjänstemän, högavlönade och villaägare. Vidare var partiet mycket framgångsrikt på landsbygden och i mindre tätorter, men det gick inte lika bra för partiet i städerna och framför allt inte i Malmö kommun. Detta avviker från mönstret i landet i övrigt där Moderaternas främsta styrkefästen just är i storstäderna. Inte heller fick man något starkare stöd bland personer med utländsk bakgrund. Moderaterna lyckades således mobilisera ännu starkare stöd inom de grupper där man redan hade en god representation och förmådde även med några undantag bredda stödet till människor som man normalt inte är så framgångsrika hos.

Före Sverigedemokraternas genombrott existerade således två politiska regioner i de två sydligaste länen. Den äldre men samtidigt svagare utgjordes av den socialdemokratiska Skåne-Västra Blekinge (S), som har djupa historiska rötter men som upphörde 2006. Den andra var den moderata Skåne (M) som uppstod under 1950-talet och som bestod till 2018. Sammantaget täckte dessa två i stort sett hela Skåne och Blekinge och de överlappade också i ett tiotal kommuner. Stödet i olika demografiska och socio-ekonomiska grupper var tydligt tudelat mellan dessa partier. Den socialdemokratiska politiska kulturen vilade på en mobilisering av den privatanställda arbetarklassen, företrädesvis män och av stadsbor medan Moderaterna hade framgångar inom medelklassen, de offentligaanställda och landsbygdsborna. Den socialdemokratiska politiska kulturen hade således inte breddats till att omfatta medelklassen utan vilade mer direkt på arbetarklassen.

Förutom en överlag svagare politisk kultur kan avsaknaden av ett bredare stöd i medelklassen ha gjort att Socialdemokraterna var sämre rustade mot locktonerna från Sverigedemokraterna. Sannolikt har detta bidragit till att den socialdemokratiska politiska kulturen föll samman ganska snart efter Sverigedemokraternas uppdykande. Den moderatdominerade politiska kulturen var både mer kraftfull och hade det nödvändiga stödet hos medelklassen men inte heller dessa förhållanden kunde förhindra dess sammanbrott, som dock kom att dröja till 2018. Unikt för Skåne och Blekinge är vidare dess historia av att flera regionala politiska kulturer kommit och gått. Detta tyder på att även djupt förankrade politiska lojaliteter kan upphöra och ersättas med andra i detta område.

Efter denna tillbakablick återvänder vi till huvudobjektet för undersökningen, dvs den regionala politiska kulturen i Skåne-Blekinge (SD), för en analys av hur medborgarnas åsikter ser ut. Har dessa gynnat Sverigedemokraterna? Och har åsiktsmönstret förändrats efter partiets genombrott?

Medborgarnas politiska uppfattningar

I en politisk kultur förväntas det dominerande partiets uppfattningar vara särskilt väl företrädade inte bara bland de egna sympatisörerna utan också bland dem som stöder andra partier. Analysen av medborgarnas åsikter kommer att ske i tre steg. I det första fokuserar vi på vänster-högerskalan för att ta reda på hur olika partiers sympatisörer placerar sig själva på denna skala och vilken betydelse detta kan ha för Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD). I riket som helhet har partiet sympatisörer i allmänhet placerat sig mer i mitten/höger på denna skala men inte lika långt högerut som Moderaternas, Liberalernas och Kristdemokraternas anhängare. Men hur ser det ut i Skåne-Blekinge (SD)?

Detta följs av en analys av medborgarnas inställning i ett antal frågor som rör den s.k. GAL-TAN-skalan, som avser distinktionen mellan gröna, alternativa och libertarianska åsikter i den ena änden och traditionella och nationalistiska i den andra. Denna skala är klart definierande för Sverigedemokraterna, som i klassificeringar av de svenska partierna har placerats närmast den traditionella och nationalistiska änden. I det tredje steget fördjupas analysen genom kontroller för betydelsen av generation och social klass.

X X X

Vänster-högerskalan är den klassiska konfliktlinjen i svensk politik, som trots att den flera gånger utmanats ständigt tycks behålla sin aktualitet. Den berör centrala frågor om den offentliga maktens ställning i samhället, t.ex. om den offentliga sektorns omfattning och roll, skatternas storlek, privatisering av välfärdstjänster, social utjämning samt reglering av individer och företag. I tabell 5 redovisas hur partiernas sympatisörer i Skåne-Blekinge (SD) placerar sig själva på denna skala, jämfört med respektive partis sympatisörer i landet som helhet.

Tabell 5 Partisympatisörernas subjektiva vänster-högerplacering i Skåne-Blekinge (SD) 2000-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	M	C	Fp/L	Kd	SD	Mp	S	V	Hela pol reg
Vänster (klart+något)	-0,1	0,0	0,5	0,3	-0,9	-5,3	-3,7	-4,1	-5,0
Varken vänster el höger	3,3	-1,2	4,3	2,0	5,7	4,0	3,9	3,9	4,5
Höger (klart+något)	-3,2	1,2	-4,8	-2,3	-4,8	1,3	-0,2	..	0,5
N (oviktat)	1947	587	480	455	1500	426	2626	427	8753

För anmärkningar, se tabell 1. Färre än tio svar i en cell anges med två punkter. De fem svarsalternativen har i tabellen lagts samman till tre.

Det övergripande mönster som framträder är en konsistent förskjutning mot mitten på skalan, eller egentligen – att det är fler som anser sig stå varken till höger eller vänster. Bland dem som stöder Moderaterna eller Sverigedemokraterna är en högeridentifikation mindre vanlig än nationellt och bland anhängarna till Miljöpartiet, Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet är det i stället färre som placerar sig till vänster. Att Sverigedemokraternas egna sympatisörer lutar mot

mitten tyder också på att det är fler som inte uppfattar vare sig den egna positionen eller det egna partiet som extremt på denna skala.

Respondenterna har också fått svara på ett antal sakfrågor som relaterar till vänster-högerskalan, bl.a. om skatter, privatisering och den offentliga sektorns storlek. I de flesta fall ligger svarsfördelningen i dessa frågor nära respektive partis nationella genomsnitt men i några frågor uppträder den förväntade förskjutningen mot mitten på skalan. Exempelvis är Moderaternas sympatisörer i Skåne-Blekinge (SD) mindre förtjusta i privatiserad sjukvård medan de som stöder Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet är starkare förespråkare för sänkta skatter. Överlag är således identifikationer med ytterpositioner på vänster-högerskalan mindre vanliga i Skåne-Blekinge (SD) på ett sätt som förefaller vara normerande. Man skyr extremlägen och känner sig i stället hemma i mitten.

En viktig fråga är hur detta såg ut före Sverigedemokraternas genombrott. Rådde även då samma mittenorientering eller innebar kanske närvaron av två andra politiska kulturer, en med socialdemokratiska och en med moderata företecken, att vänster-högerfrågorna då var mer profilerande? Och har åsiktsmönstret förändrats sedan Sverigedemokraternas politiska region etablerades? Kan partiets framgångsrika mobilisering av väljare ha medverkat till att förstärka detta mönster?

Svaren finns i tabell 6 som både redovisar läget före tillkomsten av den sverigedemokratiska politiska regionen och hur detta sedan förändrats över tid. Alla sympatisörer utom Sverigedemokraternas har sammanförts till grupper av partier.

Tabell 6 Partisympatisörernas subjektiva vänster-högerplacering i Skåne-Blekinge (SD) över tid. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive grupp av partier.

	1986-1999			2000-2015				2016-2022			
	M C Fp/L Kd	Mp S V	Hela pol reg	M C Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg	M S Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg
Vänster	-0,1	-1,9	-1,3	0,1	-0,8	-4,4	-3,9	-0,2	-1,3	-5,8	-7,5
Varken v el h	-0,5	3,1	2,4	2,7	4,3	4,2	4,3	1,1	5,9	5,9	5,0
Höger	0,6	-1,1	-1,1	-2,8	-3,6	0,3	-0,4	-1,0	-4,6	0,0	2,5
N (oviktat)	722	858	1669	1858	435	1914	4338	1611	1065	1565	4415

För anmärkningar, se tabell 1. De fem svarsalternativen har i tabellen lagts samman till tre.

Det är tydligt att den starkare orienteringen mot mitten på vänster-högerskalan präglade medborgarna i det som skulle bli Skåne-Blekinge (SD) redan före Sverigedemokraterna anträdde scenen. Detta gällde dock i första hand de som var anhängare till Miljöpartiet, Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet medan de som stödde borgerliga partier inte signifikant avvek från den fördelning som gällde för dessa partier nationellt. Från 2000 ökar mittenorienteringen något och nu omfattar detta även borgerliga sympatisörer. Även om skillnaderna är små mellan perioderna kan det ändå konstaterats att mittenidentifikationen och

nedtoningen av vänster-högerfrågor präglad successivt tilltar över tid. Den fanns dock på plats redan innan Sverigedemokraternas framgångar, men kan också ha bidragit till att möjliggöra för detta parti genom att den åsiktsdimension som inte var den primära för Sverigedemokraterna var så nedtonad.

Parallellt med att allt fler finns i mitten sker också ett annat skifte, nämligen en generell försvagning av vänsterpositionen och att fler anser sig stå till höger på skalan. Att vänsterpositionen under senare år blivit mindre rumsren skulle mycket väl kunna hänga samman med den allt starkare ställningen för Sverigedemokraterna.

X X X

Den andra politiska dimensionen utgörs av GAL-TAN-skalan, som under senare år seglat upp som den främsta alternativa politiska dimensionen, vid sidan om vänster-högerskalan. GAL-änden handlar om gröna, alternativa och libertarianska värderingar och TAN-änden om traditionella, auktoritära och nationella uppfattningar. Bland annat har den visat sig fungera väl i nationella sammanhang för att identifiera åsiktsskillnader mellan storstad och landsbygd. Den sammanfaller i hög grad med distinktionen mellan kosmopolitanism och nationalism, där kosmopolitanism avser en uppfattning som betonar alla människors lika värde och respekt för sociala, etniska och kulturella skillnader oberoende av varifrån man kommer och var man bor. Nationalismen bygger i stället på att identifiera vilka som utgör "vi" och att dra gränser gentemot andra.

Åsikter längs dessa skalor är särskilt viktiga att analysera i Skåne-Blekinge (SD) eftersom Sverigedemokraterna är det parti som ligger närmast TAN-änden och är de starkaste förespråkarna för en nationalistisk ståndpunkt i svensk politik. Inte minst har partiets uppfattning om att minska invandringen till Sverige varit definierande. SOM-undersökningarna innehåller ett antal frågor som är relevanta för denna dimension, om miljö och kärnkraft, jämställdhet, bistånd, flyktingmottagning och det svenska EU-medlemskapet. Även om frågorna inte helt täcker hela vidden av åsikter som brukar förknippas med denna skala finns åtminstone frågor som fångar in i vad mån man är traditionellt och nationalistiskt orienterad. I tabell 7 redovisas partisympatisörernas åsikter i Skåne-Blekinge (SD) i dessa frågor, jämfört med riksgenomsnittet för respektive parti.

Den är uppenbart att befolkningen i Skåne-Blekinge (SD) är mer orienterad mot TAN-änden på skalan än mot den andra ytterpunkten. Jämfört med svenskarna i gemen har medborgarna mer traditionella åsikter, genom att de är mindre villiga att satsa på ett miljövänligt samhälle, vill i högre grad behålla kärnkraften och är i mindre grad förespråkare för jämställdhet mellan män och kvinnor. De är också mer nationalistiska genom att vilja minska Sveriges bistånd till andra länder och att Sverige ska ta emot färre flyktingar. Det enda undantaget från detta mönster är att invånarna inte är mer motståndare mot EU än svensken i gemen, vilket annars kunde ha förväntats med tanke på svaren på de andra frågorna.

Tabell 7 Partisympatisörernas uppfattningar i GAL-TAN-frågor i Skåne-Blekinge (SD) 2000-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	M	C	Fp/L	Kd	SD	Mp	S	V	Hela pol reg
Satsa på miljövänligt samh	-0,5	-2,2	-2,1	-0,1	2,0	-3,4	-1,9	-4,7	-3,5
Avveckla kärnkraft	-2,8	3,5	-4,0	-8,7	-2,7	-3,8	-6,8	-10,9	-6,4
Mer jämställdhet	-2,0	-3,5	-0,4	-5,7	2,0	-1,8	-1,2	-3,6	-2,6
Minska biståndet	5,8	-0,7	9,3	12,1	-1,4	0,6	5,2	10,1	7,0
Fler flyktingar	-3,2	-3,5	-2,4	..	-6,1
Färre flyktingar	10,3	10,5	13,5	14,1	0,2	9,7	12,5	12,9	13,8
För medlemskap i EU/EG	-0,4	1,1	-8,3	-0,7	3,3	0,5	1,5	-1,4	-0,6
N max (oviktat)	1501	393	380	341	978	321	1997	333	6466
N min (oviktat)	318	103	166	151	297	157	378	128	1395

För anmärkningar, se tabell 1. Färre än tio svar i en cell anges med två punkter.

Det som också är påtagligt är att den starkare TAN-orienteringen gäller alla partiers sympatisörer, utom Sverigedemokraternas. Framför allt gäller detta i flyktingfrågan men för de flesta partiers anhängare också i någon av de andra frågorna. Andelen sverigedemokrater med dessa uppfattningar ligger på samma nivå i Skåne-Blekinge (SD) som i landet som helhet. När det gäller invandring är redan 95 procent av Sverigedemokraternas sympatisörer emot ytterligare flyktingmottagning så utrymmet för fler med denna åsikt i Skåne-Blekinge (SD) är minimalt. Däremot är det mer TAN-orienterade åsiktsmönstret bland de andra partiernas anhängare anmärkningsvärt.

Som noterats avviker svarsmonstret från det förväntade när det gäller inställningen till EU. Trots att Sverigedemokraternas sympatisörer generellt är de största motståndarna mot EU har inte medborgarna mer EU-negativa uppfattningar i Skåne-Blekinge (SD) än i landet i övrigt. Det kan dock noteras att det finns en klart mer EU-positiv opinion i de två tidigare politiska regionerna i Skåne och Blekinge, dvs i Skåne-V Blekinge (SD) och Skåne (M). Där Sverigedemokraterna är starka finns således en mer dämpad inställning till EU.

Det är uppenbart att Sverigedemokraternas mer traditionella och nationella åsikter delas av många i Skåne-Blekinge (SD), inte bara i de egna leden utan också i hög grad av dem som stöder andra partier. Nästa fråga blir ifall detta är en effekt av Sverigedemokraternas starka ställning i den regionala politiska kulturen, eller om detta parti snarare har kunnat dra nytta av uppfattningar som redan existerade i dessa delar av Skåne och Blekinge. Och vad händer efter hand som Sverigedemokraterna blev allt starkare? Förstärktes då dessa uppfattningar bland medborgarna? I tabell 8 jämförs åsiktsmönstret under olika tidsperioder.

Tabell 8 Partisympatisörernas uppfattningar i GAL-TAN-frågor i Skåne-Blekinge (SD) över tid 1986-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive grupp av partier.

	1986-1999			2000-2015			2016-2022				
	M C Fp/L Kd	Mp S V	Hela pol reg	M C Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg	M S Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg
Miljövänligt samh	-1,7	1,5	-3,3	-3,6	0,1	2,0	-2,7	-3,5
Avveckla kärnkraft	0,0	-14,1	-7,6	-3,1	-3,4	-8,4	-6,3	-1,7	-1,9	-5,6	-6,8
Mer jämställdhet	1,1	-0,6	-0,6	-2,8	3,0	-1,9	-2,6	-0,4	-1,2	-1,0	-2,7
Minska biståndet	11,9	6,0	8,3	7,1	-2,8	5,6	7,1	2,3	1,5	3,0	5,9
Fler flyktingar	-4,5	-4,2	-4,2	-3,7	-2,2	-3,6	-6,5	-4,9	..	-5,7	-6,0
Färre flyktingar	11,4	7,9	9,3	13,0	0,7	14,4	14,8	5,9	-0,3	7,8	10,0
För medl. i EU/EG	-3,0	1,6	-0,5	-2,0	5,2	2,0	-0,4	1,7	-1,7	3,2	-2,4
N, max (oviktat)	571	653	1307	1681	364	1756	3924	934	614	895	2542
N, min (oviktat)	213	246	468	128	45	104	281	233	151	227	636

För anmärkningar, se tabell 1. Färre än tio svar i en cell anges med två punkter. Frågan om miljövänligt samhälle ställdes inte före 2000.

Uppgifterna för de bägge grupperna av partier kan vara lite skakiga eftersom antalet respondenter före 1999 var litet men huvudslutsatsen är ändå att medborgarna i det som skulle bli Skåne-Blekinge (SD) redan hade mer traditionella och nationalistiska uppfattningar innan Sverigedemokraternas politiska region hade börjat etableras. Dessa åsikter var även tidigare mer företrädna bland alla partiers sympatisörer och detta gäller särskilt de mer nationalistiska uppfattningarna om att minska biståndet och ta emot färre flyktingar. Att den åsiktsmässiga grunden redan fanns på plats när Sverigedemokraterna kom in på väljararenan med sin nya, mer välansade profil, måste ha bidragit till partiets snabba framryckning i just Skåne-Blekinge (SD). Det visar sig vidare att det övergripande åsiktsmönstret är likartat och stabilt under de två delperioderna efter 2000. Att Sverigedemokraterna fick allt fler väljare och sympatisörer medförde således inte att fler i dessa län kom att omfatta mer traditionella och nationella värderingar. Partiets åsiktsmässiga bas bland medborgarna i Skåne-Blekinge (SD) har därmed varit relativt likartad över tid, även om smärre förskjutningar bland partierna kan noteras. Den starkt negativa inställningen flyktingmottagning går dock som en röd tråd genom alla år och bland alla partiers sympatisörer.

Även före 2000 ligger åsikterna i EU-frågan på samma nivå som det nationella genomsnittet, vilket tyder på att det inte är Sverigedemokraternas närvaro i detta område som har dämpat de EU-positiva uppfattningar som fanns i övriga Skåne. Det är nog snarare tvärt om, att den redan tidigare mer EU-skeptiska hållning som rådde i dessa kommuner, jämfört med resten av Skåne, kan ha medverkat till framväxten av den sverigedemokratiska politiska regionen.

Kan detta åsiktsmönster också ha funnits på plats redan i de två politiska regioner som konkurrerades ut av Skåne-Blekinge (SD), dvs Skåne-Västra Blekinge (S) och Skåne (M)? Särskilt avgörande är hur åsikterna såg ut bland dem som sympatiserade med det dominerande partiet i

respektive politisk region. Kan de ha varit lättövertygade eller motsträviga? I tabell 9 redovisas de socialdemokratiska respektive moderata sympatisörerna politiska åsikter i de politiska regioner där de dominerade innan den sverigedemokratiska politiska regionen började etableras 2002, både i fråga om deras position på vänster-högerskalan och åsikter i GAL-TAN-frågor.

Tabell 9 Socialdemokratiska sympatisörers politiska uppfattningar i Skåne-V Blekinge (S) och moderata sympatisörers politiska uppfattningar i Skåne (M) 1986-1999.
Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	S i Skåne-V Blekinge (S)	M i Skåne (M)
Subjektiv V-H-placering:		
Vänster (klart+något)	-4,0	-0,2
Varken vänster el höger	3,4	2,2
Höger (klart+något)	0,5	-2,0
Instämmer med förslag (GAL-TAN):		
Avveckla kärnkraft	-11,6	-3,8
Mer jämställdhet	-0,5	0,1
Minska biståndet	7,1	5,4
Fler flyktingar	-1,3	-2,5
Färre flyktingar	6,9	7,5
För medlemskap i EU/EG	5,4	1,8
N, max (oviktat)	1826	741
N, min (oviktat)	262	200

För anmärkningar, se tabell 1. Frågan om miljövänligt samhälle ställdes inte före 2000.

Mönstret är mycket entydigt. Redan före Skåne-Blekinge (SD) kom till hade de som sympatiserade med det dominerande partiet i respektive politisk region i högre grad traditionella och nationalistiska uppfattningar, samtidigt som de var mer mittenorienterade på den subjektiva vänster-högerskalan. Att dessa personer trots detta höll fast vid sina sympatier för Socialdemokraterna respektive Moderaterna hänger i allt väsentligt samman med att partiloyaliteten var hög. Andelen övertygade partianhängare minskade dock från 1986 till 1999, bland de socialdemokratiska sympatisörerna från 82 till 65 procent och bland de moderata från 76 till 66 procent. Minskningen har sedan fortsatt efter 2000. Eftersom dessa i praktiken hade sverigedemokratiska uppfattningar i nyckelfrågor blev de lätta byten för det nya partiet, vilket också kom att bidra till de bägge tidigare regionala politiska kulturernas sammanbrott.

X X X

För att närmare undersöka stabiliteten i åsiktsmönstret ska vi också kontrollera för förekomsten av generationseffekter och för social klass. Till att börja med granskar vi ifall det finns några åsiktsskillnader mellan generationerna som är specifika för Skåne-Blekinge (SD) och som kan ha legat bakom Sverigedemokraternas regionala framgångar. Vi har tidigare konstaterat att stödet för partiet är relativt sett svagare i den äldsta generationen i Skåne-Blekinge (SD), men forskningslitteraturen pekar på att de äldre i särskilt hög grad hyser traditionella och

nationalistiska åsikter som gör att de kan ha reagerat särskilt starkt på de gröna, frihetliga och kosmopolitiska värderingar som i främst präglar de yngre generationerna. Gäller detta även i Skåne-Blekinge (SD) och kan detta ha bidragit till att så många i denna politiska region står för mittenorienterade uppfattningar på vänster-högerskalan och traditionella och nationalistiska åsikter på GAL-TAN-skalan? Någon kulturell backlash kunder inte noteras när det gäller stödet för Sverigedemokraterna bland de äldre men de kanske ändå hyser mer traditionella och nationalistiska åsikter.

I tabell 10 analyseras åsiktsmönstret, fördelat på samma fyra generationer som studerades tidigare. Den första kolumnen under respektive generation gäller andelen som instämmer bland alla i Sverige medan den andra redovisar procentdifferensen mellan svaren i Skåne-Blekinge (SD) och de nationella genomsnitten. Om det föreligger en generationseffekt i Sverige som helhet bör de äldre generationerna ha högre värden för mittenpositionen och ha mer traditionella och nationella uppfattningar. Om det finns ett regionalt generationsmönster som avviker från detta bör procentdifferenserna mot de nationella genomsnitten vara störst i de allra äldsta generationerna.

Tabell 10 Självlplacering på vänster-höger-skalan och uppfattningar i GAL-TAN-frågor i Sverige och i Skåne-Blekinge (SD) efter generation 1986-2022. Kolumnprocent respektive procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	Mellankrigs- generationen (- 1945)		Boomers (1946-64)		Generation X (1965-79)		Millennials (1980-)	
	Hela Sverige	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige	Skå- Blek (SD): %-diff
Subj. V-H-placering:								
Vänster	32,4	-2,8	36,6	-3,5	31,5	-2,6	37,5	-7,6
Varken v el h	31,7	2,7	29,2	4,0	28,1	3,4	28,4	6,2
Höger	35,9	0,0	34,2	-0,4	40,4	-0,8	34,2	1,5
Inst m försl (GAL-TAN):								
Miljövänligt samhälle	80,9	-2,6	82,0	-3,9	83,1	-2,2	83,7	-4,9
Avveckla kärnkraft	37,3	-6,8	41,7	-6,3	43,9	-6,3	48,7	-5,4
Mer jämställdhet	81,8	-0,7	80,9	-3,4	79,9	-2,8	83,3	0,0
Minska biståndet	32,2	10,2	23,3	8,0	20,4	4,7	17,1	0,7
Fler flyktingar	15,5	-3,5	18,4	-3,7	16,5	-6,3	25,6	-9,6
Färre flyktingar	54,6	11,2	49,7	11,8	49,1	13,0	43,8	14,4
För medl. i EU/EG	41,7	-0,1	43,0	0,2	43,5	-1,5	39,8	-5,1
N max (oviktat)	38492	2730	54453	3689	35953	2246	29876	1757
N min (oviktat)	9684	719	12374	851	8146	511	5880	352

För anmärkningar, se tabell 1

Till att börja med kan man konstatera att de yngre generationerna i Sverige som helhet har mer polariserade uppfattningar på vänster-högerskalan. Generation X, som ju vuxit upp med liberalisering och globalisering, lutar dock mest mot höger medan Boomers och Millennials är de mest vänsterförskjutna. De yngre har mer gröna, alternativa och kosmopolitiska uppfattningar i de GAL-TAN-relaterade sakfrågorna. När det gäller miljövänligt samhälle och jämställdhet är generationsskillnaderna små medan de är betydande i fråga om synen på kärnkraft, bistånd och flyktingmottagning. I EU-frågan är dock förhållandena mer otydliga. Sammantaget bekräftar detta att det generationsmönster som noterats i andra länder också gäller i Sverige. Det är också detta som antagits ha lagt grunden för den kulturella backlash som befrämjat framväxten av högerpopulistiska partier.

Men den viktigare frågan i sammanhanget är ifall mönstret i Skåne-Blekinge (SD) är annorlunda på ett sätt som kan förklara Sverigedemokraternas framgångar i just denna politiska region. I tabellen redovisas procentdifferenserna mellan förhållandena i Skåne-Blekinge (SD) och Sverige som helhet i respektive generation. Positiva värden betyder att fler har denna åsikt i den aktuella generationen i den politiska regionen än i hela landet och statistiskt signifikanta skillnader markeras med fetstil. Finns det tecken på att det skett en kulturell backlash bland de allra äldsta i Skåne-Blekinge (SD)?

Resultaten tyder på att det endast är i en fråga som skillnaderna mellan generationerna förstärks på det sätt som förväntats, nämligen i inställningen till internationellt bistånd. I Skåne-Blekinge (SD) är de allra äldsta klart mer motståndare till internationellt bistånd än vad de yngre generationerna är i denna politiska region. De nationella skillnader som redan existerar mellan årskullarna är således ännu starkare i Skåne-Blekinge (SD).

I de flesta övriga frågorna råder dock den motsatta tendensen genom att det i stället sker en utjämning mellan generationerna i Skåne-Blekinge (SD), vilket märks genom att de yngre mest avviker från de nationella genomsnitten. Framför allt Millennials är mer orienterade mot mitten på vänster-högerskalan och är mer traditionella och nationalistiska än sina generationskamrater i landet i övrigt. Sammantaget betyder detta att det bara finns sporadiska tecken på att Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD) skulle ha betingats av att de äldre generationerna har reagerat mot samhällets generella liberalisering utan att det i stället i högre grad är de yngre i denna politiska region som anammat de mer traditionella och nationalistiska åsikter som de äldre redan står för. Ett remarkabelt resultat är således att de yngre har socialiserats in i det mer konservativa och nationalistiska värderingsmönster som sedan länge präglat medborgarna i Skåne-Blekinge (SD). Det finns då knappast någon anledning för de äldre att reagera med en kulturell backlash. De allra yngsta generationerna är således starkt benägna att överta de äldres värderingsmönster. Detta om något är ett uttryck för den regionala politiska kulturens genomslagskraft i Skåne-Blekinge (SD).

Den andra kontrollen gäller betydelsen av social klass. Vi har tidigare konstaterat att arbetare och lågutbildade är överrepresenterade i Skåne-Blekinge (SD) medan tjänstemän och högutbildade är underrepresenterade. För att undersöka om den sociala sammansättningen har betydelse för ställningstagandena i fråga om den subjektiva vänster-högerplaceringen och GAL-TAN-frågorna ska vi även kontrollera för betydelsen av social klass. *Arbetarklassen* avgränsas till personer som anger sig vara arbetare och som har kort- eller medellång utbildning medan *medelklassen* definieras som personer som bedrivit studier vid universitet eller högskola, både

sådana som bara läst kortare kurser och de som har tagit examen. Med denna avgränsning utgjorde arbetarklassen i genomsnitt 33 procent av den vuxna befolkningen i Sverige under perioden 1986-2022 medan medelklassen omfattade 31 procent. Motsvarande under samma tid i Skåne-Blekinge (SD) var 38 procent i arbetarklassen och 24 procent i medelklassen. I bilaga 3 redovisas på basis av enkätmaterialen uppgifter om politiska åsikter och aktivitetsmönster i civilsamhället inom respektive klass i hela Sverige. Det framgår klart att mittenorienteringen på vänster-högerskalan är mer framträdande inom arbetarklassen och att denna också har mer traditionella och nationalistiska åsikter. Detta skulle kunna betyda att resultaten i Skåne-Blekinge (SD) enbart är ett utslag av att denna klass är större, dvs att det skulle vara *kompositionellt* betingat. Alternativet är att det finns ett *kontextuellt* element i form av en regional politisk kultur som präglar människorna i detta område, oberoende av social klass. I så fall borde samma avvikelser från de nationella genomsnitten bland alla medborgare i den politiska regionen även framträda vid separata analyser av arbetare och högutbildade. Eftersom åsiktsmönstret visat sig vara stabilt över tid omfattar analysen hela perioden 1986-2022. Resultatet presenteras i tabell 11.

Tabell 11 Partisympatisörernas självplacering på vänster-högerskalan och uppfattningar i GAL-TAN-frågor i Skåne-Blekinge (SD) 1986-2022 med kontroll för social klass. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive grupp av partier.

	Alla i politiska regionen				Kontroll för social klass							
					Arbetarklassen				Medelklassen			
	Borg	SD	Mp S V	Tot	Borg	SD	Mp S V	Tot	Borg	SD	Mp S V	Tot
Subj. V-H-placering:												
Vänster	0,0	-0,9	-3,8	-3,6	-0,7	-1,1	-2,8	-3,4	0,8	-2,9	-4,0	-5,2
Varken v el h	1,2	5,7	4,2	3,8	3,0	3,8	3,1	4,1	0,6	5,1	3,9	2,2
Höger	-1,2	-4,8	-0,3	-0,2	-2,3	-2,8	-0,3	-0,7	-1,3	-2,2	0,1	2,9
Inst m (GAL-TAN):												
Miljövänligt samh	-1,1	2,0	-3,1	-3,5	3,9	-1,6	-3,0	-3,8	-1,5	4,1	-1,1	-2,3
Avveckla kärnkraft	-2,2	-2,7	-9,3	-6,5	0,8	-7,0	-9,1	-7,1	-3,4	..	-11,7	-8,1
Mer jämställdhet	-1,5	2,0	-1,5	-2,0	-2,4	1,6	0,6	-1,0	-2,4	0,6	-2,3	-3,3
Minska biståndet	9,2	-1,4	5,8	7,7	11,4	-1,9	5,5	6,4	4,3	-2,8	1,4	3,7
Fler flyktingar	-4,4	..	-4,6	-4,6	-4,3	..	-1,2	-1,9	-0,7	..	-5,9	-5,1
Färre flyktingar	11,6	0,2	11,7	12,3	11,9	0,2	9,1	10,1	11,2	-0,2	7,6	11,7
För medl. i EU/EG	-2,4	3,3	1,3	-0,7	3,3	9,0	1,3	1,7	-3,5	0,4	6,1	1,1
N, max (oviktat)	4191	1500	4337	10422	896	731	1883	3661	1546	245	1130	3030
N, min (oviktat)	975	316	1026	2433	225	147	456	920	335	44	224	639

För anmärkningar, se tabell 1. Färre än tio svar i en cell anges med två punkter.

Tabellen redovisar procentavvikelser från de nationella genomsnitten för respektive parti och totalt, för dels samtliga medborgare i Skåne-Blekinge (SD), dels separat för arbetarklassen och medelklassen. Resultaten visar att både arbetarklassen och medelklassen i Skåne-Blekinge (SD)

har mer mittenorienterade, traditionella och nationalistiska uppfattningar än respektive klass i riket som helhet. I denna politiska region genomsyrar således sådana värderingar hela samhället och beror inte i första hand på att det skulle finnas fler arbetare. Särskilt tydligt är detta i fråga om den sverigedemokratiska profilfrågan om motstånd mot flyktingmottagning, där förutom att en mer restriktiv syn finns företrädd bland både arbetare och högutbildade detta också gäller oberoende av ifall dessa sympatiserar med något borgerligt parti eller ett parti till vänster.

När det gäller medborgarnas åsikter tar vi med oss att det mönster som gäller i Skåne-Blekinge (SD) fanns på plats redan innan den politiska regionen började etableras 2002. Medborgarna var generellt, i stort sett oberoende av partisynpaty, mer orienterade mot mitten på vänster-högerskalan, eller egentligen, man tyckte i högre grad att man varken står till höger eller vänster på denna skala. Detta kombinerades med att fler hade traditionella och nationalistiska uppfattningar som kom till uttryck i att färre var positiva till ett miljövänligt samhälle, jämställdhet mellan kvinnor och män, internationellt bistånd och flyktingmottagning. Samma åsikter har sedan bibehållits på ungefär samma nivå efter Sverigedemokraternas genombrott. Åsiktsmönstret genomsyrar alla samhällsskikt. I Skåne-Blekinge (SD) har både arbetarklassen och medelklassen mer traditionella och nationalistiska uppfattningar än sina klassfränder i landet i övrigt. En tolkning är att genom att vänster-högerfrågorna har blivit neutraliserade har människors mer traditionella och nationalistiska åsikter fått större betydelse för deras partival. Sammantaget har detta gynnat Sverigedemokraterna.

Samma åsikter fanns också före 2000 bland sympatisörerna till de dominerande partierna i de socialdemokratiska och moderata politiska regioner som föregick Skåne-Blekinge (SD). När partiloyaliteten släppte blev därför dessa partiers sympatisörer lätta byten för Sverigedemokraterna vilket medverkade till föregångarnas sammanbrott. Sverigedemokraterna har således kunnat kapitalisera på redan existerande uppfattningar, som väl stämde med vad partiet stod för. Partiets egen roll för åsiktsbildningen har dock varit begränsad. Dess väljarmässiga framgångar efter 2002 har inte följts av ett tilltagande stöd bland medborgarna för dessa kärnfrågor men kan ha haft betydelse för att allt färre senare placerat sig till vänster på den subjektiva vänster-högerskalan.

Det mesta tyder på att det mer traditionella och nationella åsiktsmönstret har funnits under lång tid och inte uppstått som en reaktion mot den allmänna liberalisering av värderingar som samhället genomgått. Någon kulturell backlash från den äldsta generationen ligger inte bakom Sverigedemokraternas framgångar. I stället är generationsskillnaderna mindre i Skåne-Blekinge (SD) än i landet i övrigt eftersom de yngre generationerna övertagit de äldres värderingar med en mer negativ inställning till främst ett miljövänligare samhälle, internationellt bistånd och flyktingmottagning. Det finns därför ingen anledning för de äldre att reagera mot de yngres uppfattningar eftersom dessa har samma värderingar. Att även de yngre på detta sätt socialiseras in i dessa åsikter är ett uttryck för kraften i den regionala politiska kulturen.

Åsiktsmönstret i Skåne-Blekinge (SD) har således hela tiden varit gynnsamt för Sverigedemokraterna. Nästa fråga är ifall partiet också gynnsats av det sätt som aktivismen i politik och samhällsliv gestaltat sig. Har Sverigedemokraternas sympatisörer märkts särskilt mycket i det dagliga politiska samtalet? Är partiet bättre organiserat och mer närvarande i det civila samhället? Dessa frågor undersöks närmare i nästa avsnitt.

Aktivitetens mönster i samhällslivet

Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD) har befrämjats av att partiet svarade mot redan existerande traditionella och nationalistiska åsikter bland medborgarna samtidigt som vänster-högerfrågorna var neutraliserade. Men att ett parti innehar en dominerande position i en politisk kultur borde också märkas i samhällslivet i stort.

I ett för partiet starkt tillåtande klimat borde det finnas grogrund för att fler av dess sympatisörer är intresserade av politik och känner sig motiverade för att delta i politiska samtal med andra. Dess anhängare förväntas också i högre grad vara organiserade som medlemmar i sitt parti och ta mer plats i föreningslivet genom medlemskap och uppdrag. Det gynnsamma klimatet borde också betyda att det dominerande partiets sympatisörer borde ha större tillit till andra människor men också ha större förtroende för hur det demokratiska systemet fungerar i stort. Även religiositeten kan spela en roll. I andra länder har det noterats hur de mer traditionella värderingarna kan samspela med religion. I tabell 12 redovisas hur aktivismen i samhällslivet i Skåne-Blekinge (SD) avviker från det som gäller i riket som helhet för respektive parti.

Tabell 12 Partisympatisörernas aktivism i samhällslivet i Skåne-Blekinge (SD) 2000-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	M	C	Fp/L	Kd	SD	Mp	S	V	Hela pol reg
Politisk aktivism:									
Mkt/gnsk intress av politik	-2,0	-4,1	-7,5	-7,5	-6,7	-6,7	-4,5	-10,3	-5,2
Disk. politik senaste 12 mån	-2,9	-4,4	-0,5	-4,5	-4,7	-3,1	-1,2	-5,3	-3,3
Partiförankring:									
Partimedlem	1,0	2,7	3,3	-1,2	0,3	-0,4	-0,2	-0,7	0,3
Övertygad partianhängare	-0,8	2,6	-0,6	-5,2	4,3	0,5	1,6	-3,3	1,2
Engagemang i föreningslivet:									
Föreningsmedlem	-0,2	-1,1	5,5	1,8	-0,8	-4,5	-1,2	-3,4	-1,5
Uppdrag i förening	2,2	2,5	3,6	-0,3	2,0	-0,4	1,0	1,4	1,1
Medl facklig organisation	4,1	1,7	3,9	2,4	1,9	0,7	-0,2	-2,2	0,7
Social tillit och förtroende:									
Tillit till människor i allm.het	-4,9	-6,3	-9,2	-8,4	-2,2	-6,3	-3,5	-7,1	-6,3
Tillit närmaste boområdet	-1,2	-5,7	-4,7	-5,9	-0,5	-3,7	-1,7	-2,6	-3,3
Nöjd m demokratin i Sverige	-4,9	-3,5	-6,9	-9,7	-1,5	-5,8	-4,2	-2,9	-5,9
Religiositet:									
Gudstj/rel möte 12 mån	0,1	5,7	1,1	-1,7	3,3	6,2	0,4	8,3	1,1
Bett till Gud 12 mån	1,2	2,0	-4,6	-4,9	0,5	5,3	-1,2	5,0	-0,3
Tror på Gud	1,8	13,3	10,3	-5,0	0,2	14,4	2,8	1,0	2,9
N, max (oviktat)	1939	589	483	456	1505	428	2648	423	8776
N, min (oviktat)	466	143	91	80	379	80	549	100	1954

För anmärkningar, se tabell 1.

Medborgarna i Skåne-Blekinge (SD) präglas överlag, oberoende av partisympati, av låg grad av politisk aktivism, svag social tillit och starkt missnöje med hur demokratin fungerar. Intresset för politik ligger klart under det nationella genomsnittet inom nästan alla partier och detsamma gäller i fråga om människors benägenhet att diskutera politik. Detta tyder på att det råder en apolitisk atmosfär där man undviker att prata med andra om sina politiska uppfattningar. Eftersom medborgarna faktiskt har mycket uttalade åsikter i politiska frågor som gäller GAL-TAN-skalan skulle detta kunna tolkas som att det föreligger ett svagt engagemang i just vänster-högerrelaterade frågor. Den politiska regionen genomsyras också av en stark missnöjeskultur som inte bara gäller andra medmänniskor utan också hur det politiska styret i landet fungerar. Partiengagemang och deltagandet i föreningslivet ligger ungefär på genomsnittlig nivå och inte heller religiositeten avviker från riksgenomsnittet.

Förväntningen att de sverigedemokratiska sympatisörerna ska ha en särställning i samhällslivet en politisk region där de dominerar infrias bara delvis. Det är ungefär lika vanligt att partiets sympatisörer är partimedlemmar i Skåne-Blekinge (SD) som i landet i övrigt men eftersom andelen sympatisörer är så mycket större medför detta ändå att partiorganisationen är relativt sett starkare i denna politiska region. Att sympatisörerna där dessutom är mer övertygade anhängare av sitt parti än i resten av landet understryker också att organisationen är stabil. Partiets ställning har dock inte medfört att en större andel av sympatisörerna blivit partimedlemmar eller att sympatisörerna i högre grad presenterar och diskuterar partiets politik bland andra. Det organisatoriska avtrycket av Sverigedemokraterna är påtagligt i Skåne-Blekinge (SD) men det är knappast en stark organisation som är den främsta förklaringen till partiets regionala framgångar. Den sverigedemokratiska dominansen odlas i hög grad i det tysta utan närmare avtryck i det civila samhället.

Tilliten till andra och till hur demokratin fungerar i Sverige ligger på ungefär samma nivå som partiets sympatisörer nationellt, men man ska då komma ihåg att dessa i riket som helhet har den lägsta mellanmänniska tilliten av alla partiers sympatisörer och är mest missnöjda med demokratins funktionssätt. Bara 40 procent av sverigedemokraterna är tillfreds med demokratins funktionssätt i Sverige, mot 75-80 procent bland dem som stöder andra partier.

I allt väsentligt kommer även antagandet att mer traditionella värderingar skulle hänga samman med högre grad av religiositet på skam. Visserligen tror fler på Gud, men detta tycks begränsa sig till främst Centerpartiets och Miljöpartiets anhängare. Gudstjänstaktiviteten är inte högre än i riket som helhet så någon koppling mellan Sverigedemokraternas framgångar och religiositet tycks inte föreligga.

Det mönster som noterats avser perioden efter Sverigedemokraternas inträde på väljararenan. Men hur såg det ut dessförinnan – fanns det på plats redan dessförinnan? Och vad hände i takt med att stödet för Sverigedemokraterna växte i Skåne och Blekinge? Förändrades aktivitetsmönstret efter att den politiska regionen hade etablerats? Analysen av aktivitetsmönstrets förändring över tid redovisas i tabell 13.

Tabell 13 Partisympatisörernas aktivism i samhällslivet över tid i Skåne-Blekinge (SD) 2000-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti.

	1986-1999			2000-2015				2016-2022			
	M C Fp/L Kd	Mp S V	Hela pol reg	M C Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg	M S Fp/L Kd	SD	Mp S V	Hela pol reg
Politisk aktivism:											
Mkt/gnsk intr politisk	-4,3	-2,5	-3,5	-4,8	-7,1	-6,4	-5,7	-1,4	-5,8	-4,8	-4,1
Disk pol sen 12 mån	-2,3	-0,7	-1,6	-3,5	-6,2	-2,2	-3,4	-1,8	-3,0	-3,7	-3,1
Partiförankring:											
Partimedlem	0,4	0,4	0,3	1,8	-0,4	-0,4	0,4	-0,3	0,8	0,3	0,1
Övertyg partianhäng	0,3	1,9	1,0	-0,9	6,0	1,2	0,7	0,4	3,2	2,4	2,3
Engagemang i föreningslivet:											
Föreningsmedlem	1,1	-0,2	0,2	0,8	-2,3	-1,8	-1,3	0,4	1,0	-3,1	-2,0
Uppdrag i förening	0,3	1,2	0,6	1,6	2,1	1,2	1,1	3,8	1,9	-0,9	1,1
Medlem facklig org	-0,1	2,6	2,2	3,7	3,5	0,2	1,5	2,4	0,3	-2,3	-1,1
Social tillit och förtroende:											
Tillit i allmänhet	-5,9	-1,0	-3,7	-6,8	0,4	-4,1	-5,8	-5,1	-4,0	-5,2	-7,5
Tillit närm. bo.omr.	-3,4	1,7	-1,5	-2,8	-2,0	-1,4	-3,0	-3,8
Nöjd m demokratin	-6,7	0,9	-3,5	-5,8	-1,5	-3,6	-5,7	-4,3	-1,9	-4,5	-7,6
Religiositet senaste 12 mån:											
Gudstj/rel möte	-0,3	2,3	1,3	0,8	5,1	2,4	1,2	3,9	-0,6	0,1	0,2
Bett till Gud	-2,2	-3,9	-3,1	-0,6	-0,7	0,0	-0,7	0,4	1,5	1,8	0,8
Tror på Gud	4,1	6,0	0,1	2,3	1,8	-3,9	10,1	3,1
N, max (oviktat)	731	873	1697	1857	440	1930	4359	1610	1065	1568	4417
N, min (oviktat)	184	238	430	348	93	307	765	275	189	282	779

För anmärkningar, se tabell 1. Färre än tio svar i en cell anges med två punkter. Frågorna om tillit i närmaste bostadsområdet och om tro på Gud ställdes inte före 2000.

Av tabellen framgår att mönstret av aktivism i allt väsentligt var detsamma innan Sverigedemokraternas inträde på den politiska arenan. Redan före 2000 var färre politiskt aktiva, färre litade på andra människor och fler var missnöjda med hur demokratin fungerade. Det tycks dock som att gapet mot de nationella värdena ökat över tid, både när det gäller det allmänna misstroendet mot andra och missnöjet med den svenska demokratin. Det går dock inte att fastställa ifall detta hänger samman med Sverigedemokraternas framgångar.

Någon ökad närvaro av Sverigedemokraternas sympatisörer i civilsamhället, t.ex. i form av mer samtal om politik med andra eller en större roll i föreningslivet i takt med att partiet blivit allt starkare, har inte skett. Inte heller har en större andel av sympatisörerna blivit partimedlemmar i Sverigedemokraterna men eftersom andelen sympatisörer ökat betyder detta en successiv tillväxt av partiorganisationen i paritet med väljarstödet utveckling.

XXX

Även när det gäller aktivitetsmönstret i samhällslivet ska vi undersöka om det finns några skillnader mellan olika generationer och mellan sociala klasser. Till att börja med tar vi reda på ifall det mönster som karakteriserar Skåne-Blekinge (SD) ser likadant ut i varje generation eller om det förändras. Resultaten redovisas i tabell 14, fördelade på samma fyra generationer som användes vid analysen av åsiktsskillnader mellan generationerna.

Tabell 14 Partisympatisörernas aktivism i samhällslivet i Sverige och Skåne-Blekinge (SD) 1986-2022 efter generation.

	Mellankrigs- generationen (- 1945)		Boomers (1946-64)		Generation X (1965-79)		Millennials (1980-)	
	Hela Sverige %	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige %	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige %	Skå- Blek (SD): %-diff	Hela Sverige %	Skå- Blek (SD): %-diff
Politisk aktivism:								
Mkt/gnsk intr pol	61,8	-3,6	57,9	-4,2	47,9	-5,3	48,2	-9,1
Disk pol sen 12 mån	74,5	-2,1	84,1	-1,7	86,0	-3,0	83,9	-4,8
Partiförankring:								
Partimedlem	14,3	0,4	7,6	0,8	5,2	-0,2	5,6	-1,1
Övertyg partianhäng	72,5	-0,5	58,7	1,8	51,7	2,2	49,3	-2,4
Engagemang i föreningslivet:								
Föreningsmedlem	68,1	-1,4	76,0	-0,5	76,0	-0,9	67,7	-1,1
Uppdrag i förening	13,5	1,8	16,9	0,2	16,1	1,3	12,8	1,0
Medlem facklig org	49,9	0,3	69,7	2,1	65,2	3,4	37,9	-1,0
Social tillit och förtroende:								
Tillit i allmänhet	57,4	-4,8	61,6	-6,2	59,8	-5,7	48,1	-6,5
Tillit närm. bo.område	73,6	-2,7	74,6	-3,0	73,3	-4,1	59,9	-4,6
Nöjd m demokratin	66,5	-6,7	71,0	-5,0	73,6	-3,6	74,5	-6,4
Religiositet senaste 12 mån								
Gudstj/rel möte	52,5	-0,3	41,3	2,3	39,2	0,6	33,1	1,9
Bett till Gud	46,2	-0,4	37,1	-1,7	37,3	-1,0	33,8	1,0
Tror på Gud	55,9	3,3	42,8	2,9	37,4	1,0	28,1	0,7
N max (oviktat)	41895	3009	59760	4039	39379	2495	33408	2006
N min (oviktat)	5563	409	11214	753	7567	462	8421	505

För anmärkningar, se tabell 1.

Till att börja med kan man konstatera att det finns noterbara skillnader i aktivitetsmönster mellan generationerna i landet som helhet. De äldre är de som är mest intresserade av politik, är i högre grad partimedlemmar och är mer övertygade partianhängare. Dessa är också minst nöjda

med demokratin i landet och mest religiösa. Den allra yngsta generationen avviker med svagt föreningsengagemang, särskilt i fackliga organisationer och har minst tillit till andra människor, både i allmänhet och i det närmaste boendeområdet.

I detta sammanhang är emellertid avvikelserna mellan förhållandena i Skåne-Blekinge (SD) och Sverige som helhet de mest relevanta och då framträder ett tydligt mönster: I de avseenden som denna politiska region avviker mest från det nationella genomsnittet, dvs i fråga om politisk aktivism, tillit och förtroende för demokratin, råder samma skillnader i alla fyra generationerna. När det gäller den politiska aktivismen ökar dessutom gapet mellan den regionala och nationella aktivitetsnivån för varje ny generation. Sammantaget tyder detta på att inte bara åsiktsmönstret utan även sättet som medborgarna engagerar sig – eller egentligen inte engagerar sig – i samhällslivet, reproduceras på ett likartat sätt i varje ny generation. Detta understryker ytterligare vilken kraft det finns i den politiska kulturen och innebär också att det finns mycket som talar för att denna aktivitetsprofil kommer att bestå även framöver.

Det är notabelt att det som präglar aktivitetsmönstret i Skåne-Blekinge (SD), dvs en mindre grad av politisk aktivism och en svagare tillit och förtroende för det demokratiska systemet, också är generella kännetecken för arbetarklassen i Sverige (se bilaga 3). Eftersom arbetarklassen är särskilt stor i denna politiska region skulle resultaten därför kunna vara en effekt av denna klass större numerär. Om mönstret i stället är kontextuellt betingat borde dessa förhållanden genomsyra hela samhället och därmed prägla alla sociala skikt. Även i detta fall är det således aktuellt att kontrollera för social klass, vilket sker i tabell 15. Tabellen redovisar dels avvikelserna från de nationella genomsnitten för respektive parti i hela Skåne-Blekinge (SD), dels dessa uppgifter separat för arbetarklassen respektive medelklassen. Uppgifterna för de bägge klasserna gäller således i relation till de nationella medelvärdena inom respektive klass. Eftersom mönstret varit stabilt ända sedan 1986 används hela enkätmaterial, dvs även för tiden före Sverigedemokraternas genombrott.

Tabell 15 Partisympatisörernas aktivism i samhällslivet i Skåne-Blekinge (SD) 1986-2022 med kontroll för social klass. Procentdifferens mot riksgenomsnittet för respektive parti och klass.

	Kontroll för social klass											
	Alla i politiska regionen				Arbetarklassen				Medelklassen			
	Borg	SD	Mp S V	Tot	Borg	SD	Mp S V	Tot	Borg	SD	Mp S V	Tot
Politisk aktivism:												
Mkt/gnsk intr pol	-4,1	-6,7	-4,8	-4,6	-3,0	-4,6	-1,6	-1,8	-4,7	-8,0	-2,9	-4,3
Disk pol sen 12 mån	-2,7	-4,7	-1,7	-2,5	-0,8	-4,5	0,1	-0,9	-2,4	-2,8	-2,6	-2,5
Partiförankring:												
Partimedlem	1,1	0,3	0,2	0,4	-1,6	0,1	0,0	-0,6	2,0	1,2	-0,1	1,0
Övertyg partianhäng	-0,1	4,3	1,9	1,2	-0,2	3,2	1,3	1,1	-0,5	3,5	1,5	0,4
Engagemang i föreningslivet:												
Föreningsmedlem	0,7	-0,8	-1,6	-1,0	-1,2	-1,9	-1,2	-1,4	2,3	6,2	2,4	2,0
Uppdrag i förening	1,4	2,0	1,0	0,9	-0,7	3,4	0,9	0,2	3,0	3,8	2,5	3,0
Medl facklig org	2,1	1,9	1,5	1,4	-0,6	1,5	2,9	2,0	5,9	3,0	0,7	2,7
Social tillit och förtroende:												
Tillit i allmänhet	-6,3	-2,2	-3,9	-5,9	-8,1	-1,4	-1,7	-4,6	-5,7	-5,4	-4,6	-5,7
Tillit närm. bo.omr.	-2,9	-0,5	-2,2	-3,3	-1,7	-1,5	-1,2	-2,2	-2,4	-2,4	-0,1	-1,8
Nöjd m demokratin	-6,5	-1,5	-3,0	-5,6	-7,7	-3,3	-0,5	-4,1	-4,9	1,4	-2,9	-4,4
Religiositet senaste 12 mån												
Gudstj/rel möte	0,7	3,3	2,7	1,5	-3,8	3,5	3,1	0,2	4,6	-8,6	1,9	3,5
Bett till Gud	-0,4	0,5	0,0	-0,6	-1,4	-0,1	0,0	-1,5	0,1	-5,6	-1,7	-0,9
Tror på Gud	3,7	0,2	4,7	2,9	0,8	-3,1	1,9	-1,1	4,8	-6,5	6,1	4,5
N, max (oviktat)	4198	1505	4371	10473	905	737	1903	3697	1541	243	1124	3017
N, min (oviktat)	780	379	729	1954	160	188	273	656	303	55	238	626

För anmärkningar, se tabell 1.

Resultaten tyder på att det övergripande mönstret också går igen hos arbetarklassen och medelklassen. Arbetarklassen, som generellt är mindre politiskt aktiv och har lägre tillit och förtroende för demokratin, är ännu mindre aktiv och tillitsfull i Skåne-Blekinge (SD) än vad denna klass är i resten av landet. Samma förskjutning gäller inom medelklassen. Detta tyder på att det inte är arbetarklassens större numerär som har betydelse utan att den finns en kontextuell faktor i form av en politisk kultur som drar ner resultaten inom bägge sociala klasserna.

När hela perioden från 1986 analyseras visar det sig också att fler är fackligt organiserade än nationellt att detta gäller bland både arbetare och högutbildade. Personer inom medelklassen är också mer aktiva i föreningslivet. Resultat för enstaka partier får tas med en nypa salt eftersom procentdifferenserna kan behöva vara stora för att vara signifikanta. Mycket tyder dock på att det

i medelklassen i Skåne-Blekinge (SD) främst är personer som inte är politiskt intresserade som attraherats av Sverigedemokraterna.

Sammantaget kännetecknas medborgarna i Skåne-Blekinge (SD) av att de är mindre politiskt aktiva, med färre som är intresserade av politik och som diskuterar politik med andra, än i landet i övrigt. De litar också mindre på andra människor och är mer missnöjda med hur demokratin fungerar. Dessa karaktäristiska gäller på tvärs oberoende av partisympati för i stort sett alla partiers sympatisörer och är också mycket stabila över tid. Mönstret var en del av den politiska kulturen i Skåne-Blekinge (SD) redan före Sverigedemokraternas genombrott och den politiska regionens framväxt från 2002 års val. Det präglar både arbetarklassen och medelklassen vilket tyder på att det finns något i den politiska kulturen som lägger band på den politiska aktivismen och medverkar till att människor har mindre förtroende för varandra, framför allt till sådana som man inte känner sedan tidigare. Mönstret går igen i alla generationer vilket betyder att detta förhållningssätt överförs från en generation till en annan. Även de allra yngsta är mindre aktiva och hyser större misstroende. Dessa särdrag har bäddat för Sverigedemokraternas framgångar. En förändring är att misstron mot andra människor och mot demokratins funktionssätt ökat i Skåne-Blekinge (SD) över tid, jämfört med förhållandena i landet som helhet.

Sverigedemokraternas sympatisörer i Skåne-Blekinge (SD) är partimedlemmar i ungefär samma utsträckning som nationellt men med ett växande parti betyder det att de efterhand blivit allt fler. Sympatisörerna är också mer partitrogna än nationellt vilket bidrar till att stabilisera organisationen. De är dock inte mer diskussionsvilliga eller mer synliga i det civila samhällets organisationer så partiets regionala framgångar betingas sannolikt inte i första hand av att det skulle finnas en särskilt stark organisation. Överlag tycks det råda en apolitisk atmosfär där man visserligen har distinkta åsikter men där dessa odlas i det tysta.

Efter genomgången av de politiska åsikter och det mönster som gäller i fråga om aktiviteter i politik och civilsamhälle undrar man om det kan finnas någon koppling mellan dessa särdrag. Kan det svaga intresset för politik hänga samman med förekomsten av mer traditionella och nationalistiska uppfattningar? Finns det en koppling mellan att ha lågt förtroende för andra människor och vara negativ till invandring?

X X X

Även om någon kausalitet inte går att fastställa kan vi undersöka hur samspelet ser ut mellan dessa olika företeelser. I tabell 16 används korrelationskoefficienter för att ta reda på om det finns någon koppling mellan subjektiv vänster-höger-position, åsikter i GAL-TAN-frågor samt politisk aktivism, tillit och förtroende. Uppgifterna gäller här för hela Sverige men resultaten för Skåne-Blekinge (SD) skiljer sig inte i någon avseende från dessa.

Tabell 16 Korrelationer mellan indikatorer på subjektiv vänster-höger-position, GAL-TAN-åsikter och aktivism i samhällslivet. Pearson's korrelationskoefficienter

	Subjektiv vänst-höger			GAL-TAN-åsikter				Aktivism i samhällsliv		
	Väns- ter	Vark. v e l n	Höger	Miljö- vänligt	Jämst. het	Minsk bist.	Färre flykt	Intress politik	Disk politik	Tillit allm.h
Miljövänligt samh	0,143	-0,060	-0,084							
Mer jämställdhet	0,125	-0,023	-0,102	0,300						
Minska biståndet	-0,125	0,040	0,086	-0,153	-0,097					
Färre flyktingar	-0,179	0,047	0,130	-0,144	-0,071	0,407				
Mkt/gnsk intr politik	0,115	-0,214	0,095	0,069	0,029	-0,051	-0,116			
Disk pol sen 12 mån	0,081	-0,179	0,094	0,079	0,020	-0,068	-0,073	0,314		
Tillit i allmänhet	0,067	-0,112	0,042	0,125	0,072	-0,135	-0,163	0,116	0,117	
Nöjd m demokratin	0,052	-0,101	0,047	0,144	0,078	-0,181	-0,152	0,076	0,047	0,180

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Pearson's korrelationskoefficienter mäter linjärt samband och varierar från 1 till -1. Samtliga koefficienter är signifikanta på .001-nivån. N (oviktat) max 169965, min 12353.

Resultaten tyder på att dessa företeelser hänger samman men även om de är statistiskt signifikanta är de genomgående svaga. Men med detta i bakhuvudet är det tydligt att de som finns till höger på vänster-högerskalan också är mer benägna att ha mer traditionella och nationalistiska åsikter i GAL-TAN-frågorna. Det finns således en tendens för de två skalorna att sammanfalla. Men notabelt är att även de som varken anser sig stå till höger eller vänster ligger närmare TAN-änden på denna skala. Däremot ser mönstret annorlunda ut i fråga om politisk aktivism, tillit till andra och nöjdhet med demokratins funktionssätt. Det är de i mitten på vänster-högerskalan som är minst politiskt aktiva, har den svagaste tilliten till andra och är mest missnöjda med det demokratiska systemets sätt att fungera. De som har de starkaste gröna, alternativa och kosmopolitiska åsikterna är också de som är mest politiskt aktiva och som har den högsta tilliten. De som mest litar på sina medmänniskor och som är mest tillfreds med demokratins funktionssätt är också de främst motståndarna till att dra ned på det internationella biståndet och minska flyktingmottagningen.

Fram växer en bild av hur olika komponenter i den regionala politiska kultur som gäller i Skåne-Blekinge (SD) hänger samman. Människor identifierar sig i allmänhet inte med vänster-högerfrågor, och när den politiska aktivismen samtidigt är låg och tilliten till andra och det demokratiska systemet är svagt har traditionella och nationella värderingar kommit att dominera den politiska kulturen. Det finns en koppling mellan låg grad av aktivism, svag social tillit, svagt förtroende för demokratins funktionssätt och traditionella och nationalistiska uppfattningar. Detta mönster existerade redan före Sverigedemokraternas entré vilket gjorde det möjligt för partiet att få ett så starkt genomslag i just Skåne-Blekinge (SD).

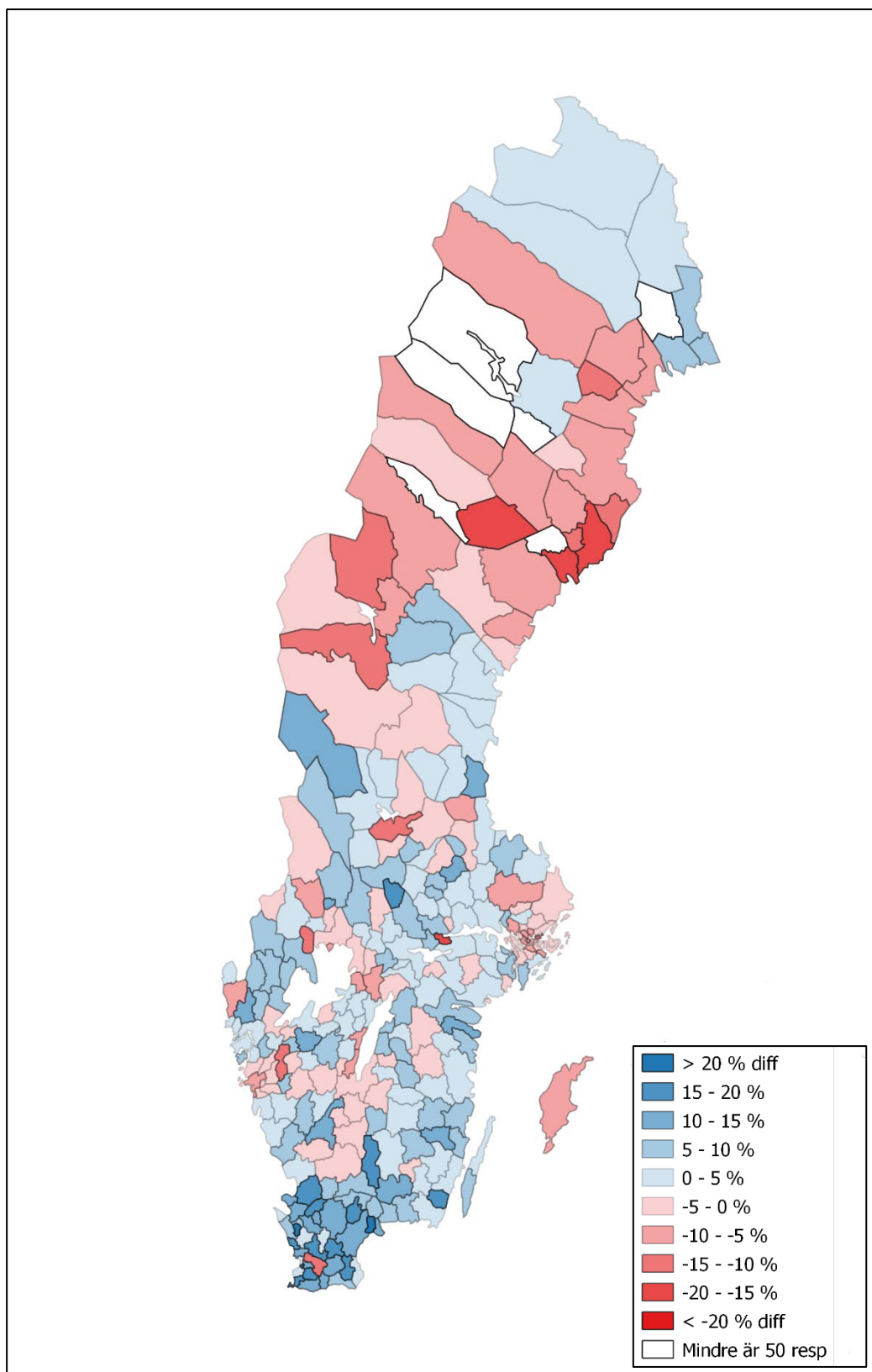
Vi har nu kunnat identifiera vad som bäddat för Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD). Hittills har analysen begränsats till den politiska regionen, dvs det geografiskt sammanhängande territorium i vilket partiet i återkommande val presterat avsevärt bättre än vad som kunnat förväntas utifrån de näringsmässiga och demografiska förhållanden som råder. Men omfattar den politiska kulturen kanske ett ännu större territorium? Finns dess kännetecken även i grannkommunerna utan att detta (ännu) följts av en mobilisering av ett starkare väljarstöd för

Sverigedemokraterna? Kan detta betyda att det under kommande år finns en potential för att den politiska regionens territorium skall expandera ytterligare? Och vad är det hindrat partiet från att ha lyckats även i grannkommunerna?

Den politiska kulturens territoriella utbredning

Sverigedemokraterna har i sitt principprogram betonat att man inte är ett enfrågeparti genom att beteckna sig som socialkonservativt och nationalistiskt. Trots detta är det partiets negativa inställning till invandring och flyktingmottagning som kommit att bli särskilt definierande. Det är detta som gjort partiet känt och som ofta hamnat högst upp när partiets väljare ska prioritera vilka frågor som varit viktigast för beslutet att lägga sin röst på partiet. Medborgarnas inställning till denna fråga i landets kommuner kan därför läggas till grund för en bedömning av hur långt den sverigedemokratiska regionala politiska kulturen egentligen sträcker sig.

Tack vare att enkätfrågan om motstånd mot flyktingmottagning har ställts i samtliga SOM-undersökningar sedan 1990 går det att undersöka hur inställningen i denna fråga ser ut i landets kommuner. Kartan i figur 11 redovisar avvikelser från det nationella genomsnittet i denna fråga. Ju blåare, desto större är motståndet mot flyktingmottagning. Olika nyanser av rött indikerar att en större andel än det nationella genomsnittet är positiva till detta. Medelvärde för hela Sverige är 50,7 procent. I kartan ingår uppgifter för alla kommuner med fler än 50 enkätsvar. Materialet har viktats för skillnader i urvalsstorlek under åren. En jämförelse med en oviktad analys visar dock att viktningen endast har marginella konsekvenser och inte leder till några andra huvudsakliga slutsatser. Mönstret är därmed också stabilt över tid.

Figur 11 Andel som vill ta emot färre flyktingar i Sverige, 1990-2022. Differens mellan kommunmedelvärde och nationellt medelvärde.

Anmärkning. Källa är Nationella SOM-undersökningarna 1986-2022. Andel som tycker att det är ett mycket eller ganska bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige. Antal svar per kommun är minst 50. Svaren har viktats efter skillnader i urvalsstorlek mellan undersökningsåren. Medelvärdet för hela Sverige är 50,7.

Flyktingmotståndet är allra starkast i just Skåne och Blekinge men även angränsande kommuner i Halland och östra Småland är blåfärgade vilket skulle kunna tyda på att det finns en potential för en ännu större politisk region med sverigedemokratiska förtecken. Däremot är kontrasten stor mot ett antal ljusröda kommuner i västra Småland och i synnerhet gentemot Lunds kommun, där medborgarna är markant mer positivt inställda till flyktingmottagning. I hela Skåne-Blekinge (SD) är 62 procent motståndare till ytterligare flyktingmottagning, att jämföra med 37 procent i Lund. Universitetsstaden präglas således en lokal politisk kultur som kraftigt avviker från den regionala. Förutom stort universitet som i sig stimulerar till fritänkande och nya idéer har kommunen också en stor medelklass. I Lunds kommun hade 65 procent av arbetskraften minst högskoleutbildning 2022, vilket gör denna till den mest medelklassdominerade kommunen i hela Sverige.

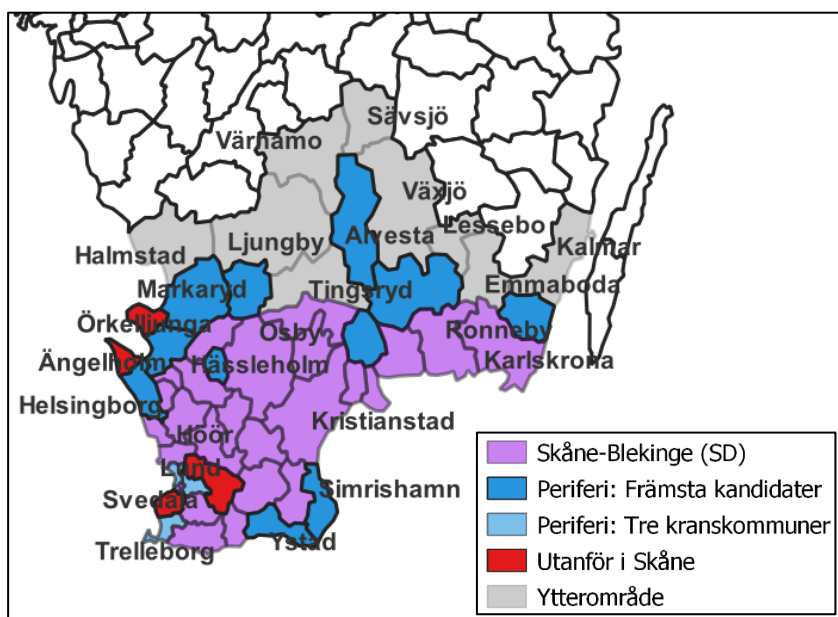
Kartan visar också att stödet för flyktingmottagning generellt är starkare än genomsnittet även i andra universitetskommuner men också i storstadsområdena i och kring Stockholm och Göteborg samt i huvuddelen av Norrland. Förutom i Skåne och Blekinge är motståndet störst i delar av Dalarna och Bergslagen samt i Dalsland och i delar av Västergötland och Östergötland. Notabelt är att Malmö och dess kranskommuner skiljer sig från det mer kosmopolitiska mönster som föreligger i de två andra storstadsområdena, så även om dessa inte ingår i Skåne-Blekinge (SD) har de tydligt färgats av den politiska kultur som dominerar i dessa två län.

Det finns således all anledning att närmare undersöka hur långt den politiska kulturen i Skåne-Blekinge (SD) egentligen sträcker sig. Och om den når utanför det territorium som omfattas av den politiska regionen är frågan varför Sverigedemokraterna inte lyckats omsätta detta i ett större väljarmässigt stöd. Särskilt ska vi testa betydelsen av två möjliga begränsande faktorer. Den ena är närvaron av en stor medelklass. Av bilaga 3 framgår att medelklassen generellt har mer gröna, alternativa och kosmopolitiska åsikter än medborgarna i gemen och även att de är mer politiskt intresserade och diskussionsvilliga, så en stark medelklass skulle kunna göra det svårare för Sverigedemokraternas att vinna över väljare. Den andra potentiellt begränsande faktorn är att ett parti som är profilerat i vänster-högerfrågor har en särskilt stark ställning. Efter kollapsen av den socialdemokratiska politiska kulturen i Skåne-Västra Blekinge (S) saknar detta parti utpräglade styrkefästen i Skåne och Blekinge men Moderaterna presterar alltså bättre än nationellt i en handfull kommuner i Skåne. Denna dominans bör innebära att vänster-högerfrågorna där hålls vid liv vilket kan göra det svårare för Sverigedemokraterna att vinna anhängare.

För att analysera omfattningen av det geografiska spridningsmönstret avgränsas ett antal jämförelseområden till Skåne-Blekinge (SD), vilka redovisas i kartan i figur 12. Ett första sådant är *den politiska regionens periferi*, vilket utgörs av de kommuner som angränsar till Skåne-Blekinge (SD) och i vilka Sverigedemokraterna haft residualer om minst 3,0 vid 1-3 val. Här nås inte kriteriet om minst fyra val för att ingå i den politiska regionen men även i dessa kommuner har partiet åtminstone tidvis presterat klart bättre valresultat än vad som kan förväntas utifrån de strukturella betingelser som råder. Dessa kommuner utgör därmed potentiella kandidater till att ingå i den politiska regionen framöver, om de regionala valframgångarna håller i sig. I periferin skiljer vi på två grupper. Den ena utgörs av *de främsta kandidaterna i periferin*, som är Helsingborg, Ängelholm, Perstorp, Laholm, Markaryd, Alvesta, Tingsryd, Torsås, Olofström, Simrishamn och Ystad och som markeras med mörkt blått på kartan. Den andra är *tre av*

Malmös kranskommuner, nämligen Vellinge, Lomma och Staffanstorp. Dessa behandlas som en särskild jämförelsegrupp eftersom de både är starkt dominerade av medelklassen och är moderata styrkefästen vilket borde betyda att de är mer resistent mot överströmning av väljare till Sverigedemokraterna. Dessa kommuner anges med ljus blått i kartan i figur 12.

Utöver detta undersöks också situationen i de återstående kommunerna i Skåne och Blekinge län som ligger helt utanför både den politiska regionen och dess periferi och där således Sverigedemokraterna inte i något val nått en residual om minst 3,0, trots den geografiska närheten till den politiska regionen. Dessa kommuner har markerats med rött på kartan och utgörs av storstaden Malmö, universitetsstaden Lund och de av Moderaterna starkt dominerade nordvästkommunerna Båstad och Höganäs. För att få ett tillräckligt underlag analyseras de två nordvästkommunerna sammantaget medan antalet enkätsvar räcker för separata analyser av Malmö och Lund. Jämförelser görs slutligen också med ett *ytterområde* som består av de kommuner i Sydsverige som ligger omedelbart utanför den politiska regionen och dess periferi och som därmed borde ligga bortom den politiska kulturens influensområde. Dessa är Halmstad, Ljungby, Älmhult, Värnamo, Sävsjö, Växjö, Lessebo, Emmaboda och Kalmar, markerade med grått på kartan. Vi förväntar oss att den politiska kulturens avtryck på individnivå skall vara starkast i den politiska regionen, identifierbara men svagare i periferin och helt vara frånvarande i de två områden som ligger utanför dessa.

Figur 12 Jämförelseområden till Skåne-Blekinge (SD)

Som en bakgrund redovisas först några uppgifter i tabell 17 om de olika territorier som ska jämföras. Sverigedemokraternas ställning både i fråga om valresultat och residual avtar som förväntat ju längre bort man kommer från den kärna som utgörs av den politiska regionen. De övriga territorierna skiljer sig åt i fråga om de två faktorer som vi antar fungerat uppbromsande på Sverigedemokraternas väljarmässiga framgångar, nämligen en stor medelklass och en stark ställning för Moderaterna i väljarkåren. Andelen högutbildade är klart över riksgenomsnittet i Lund, men så är fallet även i Malmö och dess tre kranskommuner. Moderaterna presterar valresultat över riksgenomsnittet och har höga residualer i de tre kranskommunerna samt i Båstad och Höganäs. Ytterområdet ligger närmare riksgenomsnittet i alla dessa avseenden.

Tabell 17 Stöd för Sverigedemokraterna och Moderaterna samt andel högutbildade i Skåne-Blekinge (SD) och i jämförelseområden. Genomsnitt 2002-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnitt.

	Skåne-Blek. (SD)	Periferi		Utanför i Skåne			Ytterområde
		Främsta kandidater	Tre kranskom.	Båstad Högnäs	Malmö	Lund	
Sverigedemokraterna:							
Valresultat	7,5	4,0	1,9	1,6	0,3	-2,5	0,3
Residual	5,8	2,9	3,4	0,7	1,2	-1,6	-0,4
Moderaterna:							
Valresultat	-0,8	2,6	17,2	10,0	0,7	0,6	-0,2
Residual	1,7	3,6	8,5	9,2	2,4	1,6	1,9
Andel högutbildade	-7,4	-6,5	10,6	2,8	9,1	31,1	-2,8

Anm: Källa registerdata från SCB. Residualen utgör genomsnittet för de kommunala residualerna under undersökningsperioden, viktad utifrån de ingående kommunernas befolkningstal.

Undersökningen av jämförelseområdena begränsas till de karaktäristika som särskilt visat sig prägla den politiska kulturen i Skåne-Blekinge (SD), dvs att fler finns i mitten på den subjektiva vänster-högerskalan, det mer utbredda stödet för traditionella och nationalistiska uppfattningar samt den svaga politiska aktivismen, tilliten till andra människor och nöjdheten med demokratins funktionssätt. Resultatet av analysen framgår av tabell 18. Eftersom dessa förhållanden har visat sig vara stabila över tid används enkätsvaren för hela perioden sedan 1986. Uppgifterna avser samtliga medborgare i respektive område utan fördelning på partisympatisörer, eftersom vi är ute efter att identifiera den politiska kulturens eventuella avtryck i hela samhället.

Tabell 18 Åsiktsmönster och aktivism i GAL-TAN-frågor i Skåne-Blekinge (SD) och i jämförelseområden 1986-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnitt.

	Skåne- Blek. (SD)	Periferi		Utanför i Skåne			Ytter- område
		Främsta kandi- datur	Tre krans- kom.	Båstad Höga- näs	Malmö	Lund	
Subjektiv V-H-placering							
Vänster (klart+något)	-3,6	-5,5	-15,2	-11,1	-0,7	0,6	-1,3
Varken vänster el höger	3,8	2,6	-5,6	-3,9	0,4	-6,2	0,0
Höger (klart+något)	-0,2	2,9	20,8	15,0	0,3	5,6	1,4
Inst. m förslag (GAL-TAN)							
Satsa på miljövänligt samh	-3,5	-2,6	-1,8	-5,3	1,5	7,3	-0,1
Avveckla kärnkraft	-6,5	-5,3	-12,8	-6,2	-4,7	-1,3	-0,3
Mer jämställdhet	-2,0	-1,2	-6,2	-2,9	-1,0	1,5	-1,6
Minska biståndet	7,7	7,3	5,0	10,9	6,5	-8,7	0,0
Fler flyktingar	-4,6	-5,6	-3,0	-7,9	-1,0	7,4	-0,3
Färre flyktingar	12,3	9,7	11,4	9,4	4,9	-13,2	2,1
För medlemskap i EU/EG	-0,7	0,9	19,7	9,2	11,8	13,0	1,2
Politisk aktivism:							
Mkt/ganska intress av politik	-4,6	-3,4	4,0	3,3	2,9	9,5	-1,6
Disk. politik senaste 12 mån	-2,6	-2,9	3,1	1,3	2,1	8,2	0,8
Social tillit och förtroende:							
Tillit i allmänhet	-5,9	-4,9	0,1	-1,5	-5,6	8,4	-1,1
Tillit närmaste bo.området	-3,3	-1,5	5,8	7,5	-8,4	3,6	1,4
Nöjd m demokratin i Sverige	-5,6	-2,1	4,4	-0,4	1,9	5,5	1,7
N, max (oviktat)	10473	5095	1367	722	4286	2027	6108
N, min (oviktat)	2433	1134	304	167	968	456	1441

För anmärkningar, se tabell 1.

Alla särdrag för den politiska kulturen i Skåne-Blekinge (SD) präglar också de främsta kandidatkommunerna i periferin. Den enda egentliga skillnaden är att det förutom en förskjutning mot mitten också finns fler som placerar sig till höger på den subjektiva vänster-högerskalan. Moderaterna är ju också starkare än riksgenomsnittet i dessa kommuner så detta kan ha medverkat till att Sverigedemokraterna väljarstöd utvecklats långsammare här än i Skåne-Blekinge (SD). Möjligen är det bara en tidsfråga innan flera av de främsta kandidatkommunerna i periferin kommer upp till kriteriet för att ingå i den sverigedemokratiska politiska regionen.

I de tre moderatdominerade kranskommunerna kring Malmö är också åsiktsmönstret i GAL-TAN-frågorna ungefär detsamma som i den politiska regionen men dessa avviker genom ett starkt stöd för EU, hög grad av politisk aktivism och större tilltro till andra människor, åtminstone i det egna bostadsområdet samt större förtroende för det demokratiska systemet i Sverige. En annan

skillnad är att medborgarna är markant mer orienterade mot höger på vänster-högerskalan. Här syns tydligt hur närvaron av många högutbildade och en stark ställning för Moderaterna har satt sin prägel på den politiska kulturen, men samtidigt vittnar de traditionella och nationella politiska uppfattningarna om influenser från det åsiktsmönster som gäller i Skåne-Blekinge (SD).

Men det är inte bara i den politiska regionen och i de perifera kommunerna som traditionella och nationalistiska uppfattningar dominerar. Sådana åsikter är även vanligare inom i stort sett alla kommuner i de två sydligaste länen, även i Malmö, Höganäs och Båstad, trots att Sverigedemokraterna i dessa tre inte nått residualer över 3,0 i något val. I Malmö finns påtagligt många högutbildade medan Moderaterna är särskilt starka i Höganäs och Båstad. I de två senare råder också en markant högerförsjutning på den subjektiva vänster-högerskalan. Mycket tyder således på att där vänster-högerskalan hålls levande och där medelklassen dominerar blir det svårare för Sverigedemokraterna att vinna väljarstöd, även om fler har traditionella och nationalistiska åsikter.

Det mest distinkta undantaget från det mönster som gäller i Skåne och Blekinge i stort är dock Lunds kommun, som i stället har en markant grön, feministisk och kosmopolitisk profil. Som tidigare noterats är detta den kommun som har störst andel högutbildade i landet medan Moderaternas valresultat ligger nära riksgenomsnittet. Här är det således den starka medelklassen som effektivt hållit emot att de traditionella och nationella uppfattningar som i övrigt dominerar i Skåne och Blekinge, skulle få fotfäste. Även Malmö kommun är ett specialfall, där visserligen fler har traditionella och nationalistiska åsikter och en svagare tillit till andra människor men där tilliten till det demokratiska systemet är större. Malmö har en relativt stor andel högutbildade vilket kan ha medverkat till att Sverigedemokraterna inte haft samma framgångar.

En särskild fråga gäller inställningen till EU. I den politiska regionen och i de främsta kandidatkommunerna i dess periferi ligger medborgarna åsikter i denna fråga på ungefär nationell nivå men i kommuner där många är högutbildade är klart fler positiva till EU. I en del områden, t.ex. Malmös kranskommuner, kan det tyckas paradoxalt att påtagligt nationalistiska åsikter i fråga om bistånd och flyktingmottagning kombineras med ett bejakande av Europeiska unionen, som ju är ett nationsöverskridande projekt.

Slutligen kan det noteras att ytterområdet verkligen tycks vara den nordliga gränsen för den regionala politiska kultur som kännetecknar Skåne-Blekinge (SD). Här motsvarar åsikts- och aktivitetsmönstren i stort sett det som gäller i landet som helhet, även om det också här finns ett något starkare stöd för traditionella och nationalistiska uppfattningar. Detta är dock klart mindre än vad som är fallet söder om detta område.

Analysen visar således att den regionala politiska kultur som framträder i Skåne-Blekinge (SD) egentligen sträcker sig långt utanför gränserna för den politiska region som identifierats. De mer traditionella och nationalistiska uppfattningarna präglar även nästan hela återstoden av Skåne och Blekinge län samt en handfull angränsande kommuner i Halland, Kronoberg och Kalmar län. Det markanta undantaget utgörs av Lunds kommun, där i stället mer gröna och kosmopolitiska uppfattningar frodas. Trots ett för partiet gynnsamt åsiktsmönster i fråga om bl.a. flyktingmottagning och internationellt bistånd har Sverigedemokraterna haft mindre väljarframgångar i kommuner med en stor andel högutbildade och där Moderaterna har en

påtagligt starkare ställning än nationellt. Med stor medelklass finns det fler som argumenterar emot de traditionella och nationella värderingarna och där Moderaterna dominerar hamnar i stället vänster-högerfrågorna högre upp på den politiska dagordningen. Tolkningen är att detta sammantaget bromsat upp Sverigedemokraternas möjligheter att vinna över väljare till sitt parti i dessa kommuner.

Sammanfattning och slutsatser

Den av Sverigedemokraterna dominerade politiska regionen Skåne-Blekinge (SD) har funnits sedan 2002 och består av 25 av de totalt 38 kommunerna i de två sydligaste länen. Här har partiet inte bara lyckats bättre bland väljarna än i resten av landet, stödet är också klart större än vad som betingas av de strukturella förhållanden som råder. I området finns således en regional politisk kultur som är gynnsam för Sverigedemokraterna. Ett uttryck för detta är att partiet gjort inbrytningar inom i stort sett alla samhällsgrupper, men det har haft särskild framgång i dess kärngrupper av män, arbetare, lågutbildade och lågavlönade.

Före Sverigedemokraterna fick sitt genombrott dominerades Skåne och Blekinge av två andra politiska regioner, nämligen den socialdemokratiska Skåne-Västra Blekinge (S) och den moderata Skåne (M). Den socialdemokratiska var emellertid påtagligt svag med valresultat bara strax över det som kunde förklaras av de strukturella förhållandena. Inbrytningarna i nya väljargrupper var också begränsad till män, privatanställda och stadsbor och därmed saknades en djupare förankring i medelklassen. Partiets sympatisörer hade dock ungefär samma uppfattningar som Sverigedemokraternas i traditionella och nationalistiska frågor, bl.a. om bistånd och flyktmottagning, vilket bidrog till att den politiska regionen bröt samman efter 2006, sedan Sverigedemokraterna kommit in på scenen. Den moderata politiska regionen var stabilare och blev också mer långlivad men upphörde slutligen efter 2018 års val.

Åsiktsmönstret i Skåne-Blekinge (SD) har över huvud taget varit gynnsamt för Sverigedemokraterna och utgör en viktig förklaring till partiets regionala framgångar. Så långt tillbaka som det går att spåra i enkätmaterial har medborgarna, i stort sett oberoende av partisympati, och inom både arbetarklassen och medelklassen, varit mer orienterade mot mitten på vänsterhögerskalan och stått för mer traditionella och nationalistiska uppfattningar. Detta mönster var således väl etablerat långt innan den politiska regionen uppstod i samband med att Sverigedemokraterna fick sitt väljarmässiga genombrott. Det finns heller inget som tyder på att det specifikt i Skåne-Blekinge (SD) skett en kulturell backlash, dvs en motreaktion från de äldre generationerna, mot de nya mer toleranta och kosmopolitiska uppfattningar som fått allt starkare stöd i särskilt i de yngre generationerna. Några sådana åsiktsskillnader mellan generationerna finns i stort sett inte i Skåne-Blekinge (SD) vilket betyder att de yngre socialiserats in i det traditionella och nationalistiska åsiktsmönster som sedan tidigare gällt bland de äldre. Att den regionala särarten reproduceras bland de yngre är ett uttryck för hur kraftfull den politiska kulturen är i denna politiska region.

Dessa åsikter kombineras med att medborgarna är mindre intresserade av politik, mindre ofta diskuterar politik med andra, har svagare tillit till andra människor i allmänhet och har mindre tilltro till demokratins sätt att fungera i Sverige. Även dessa förhållanden kännetecknade den politiska kulturen före den politiska regionens tillkomst och har också på samma sätt överförts

från äldre generationer till yngre. Medborgarna har distinkta åsikter när det gäller traditionella och nationalistiska frågor men dessa vädras inte med andra, vilket tyder på att det föreligger en apolitisk atmosfär där politik är något man inte pratar om. Det finns också en påtaglig missnöjeskultur, både gentemot andra människor och mot det politiska systemet. Det finns en tydlig koppling mellan dessa särdrag. De som inte är politiskt aktiva tenderar att också ha svagare politiskt förtroende men har också mer nationalistiska åsikter. Mönstret genomsyrar hela samhället och i stort sett alla partiers sympatisörer. Även den generellt mer politisk intresserade, diskussionsvilliga och socialt tillitsfulla medelklassen deltar i Skåne-Blekinge (SD) i mindre utsträckning i politiken, har svagare tillit till andra och är mer missnöjda med demokratin i Sverige.

Skåne-Blekinge (SD):s territoriella omfattning har fastställts på basis av en analys av Sverigedemokraternas valresultat. Den politiska regionen utgörs av ett kluster av angränsande kommuner i vilka partiet stadigvarande presterat påtagligt bättre än vad som kan förväntas utifrån befolkningens sammansättning i minst fyra val. En särskild analys visar emellertid att den regionala politiska kulturen som präglar detta område i praktiken sträcker sig långt utanför detta territorium. De traditionella och nationalistiska värderingarna dominerar i ytterligare 17 kommuner i främst Skåne och Blekinge, men också i några angränsande kommuner i grannlänerna. Trots åsiktsmönstret bland medborgarna har Sverigedemokraterna inte haft samma väljarmässiga framgångar i dessa. Framför allt har närvaron av en stark medelklass och en påtagligt god ställning för Moderaterna gjort att partiet lyckats sämre.

X X X

Högernationalistiska partiers framgångar under senare decennier har kopplats till tre typer av förklaringar. En första har betonat materiella omständigheter, som ekonomisk tillbakagång, omfattande avindustrialisering, arbetslöshet, stor invandring och en minskande befolkning. De som står som förlorare i denna omvandling har särskilt attraherats av dessa partier. En annan typ har sett högernationalismen som en reaktion mot de nya mer gröna, feministiska och kosmopolitiska värderingar som successivt fått allt större stöd i de yngre generationerna och som bryter mot värderingar som för en del andra känns invanda och trygga. En tredje förklaring har pekat på den politiska elitens roll och understryker att det krävs ett trovärdigt politiskt ledarskap som effektivt förmår organisera ett parti som kan fånga upp missnöjet, oavsett om det beror på materiella eller kulturella förhållanden. Ingen av dessa förklaringar utesluter de andra utan högernationalistiska partier kan växa fram i ett samspel mellan dessa omständigheter.

Särskilt de materiella förhållandena har visat sig ha stor relevans för att förklara varför högernationalistiska partier har regionala styrkefästen i olika länder. Detta har ofta varit områden som drabbats särskilt hård av industridöd och avfolkning eller där andelen invandrare varit hög. Det kan också tänkas att det uppstår en regionalt förankrad kulturell backlash om de nya värderingarna särskilt påtagligt krockar med de normer som gäller i en del av ett land. Även ett regionalt anknutet ledarskap kan ha betydelse för att omforma detta missnöje till en politisk kraft. Frågan här är vad som gäller i fallet Skåne-Blekinge (SD). Kan någon av dessa förklaringar ligga bakom Sverigedemokraternas exceptionella regionala framgångar från 2002?

En genomgång av de olika tänkbara förklaringarna ger följande bild. *De materiella förhållandena* är överlag inte markant mer ogynnsamma i Skåne-Blekinge (SD). Visserligen har arbetslösheten

legat på en högre nivå i Skåne och Blekinge än i övriga Sverige. I den politiska regionen har också Industrisysselsättningen minskat och antalet invandrare ökat men inte i snabbare takt än i resten av landet. Befolkningsutvecklingen har varit positiv, om än i något långsammare takt än i riket som helhet. Visserligen har ett antal skånska städer drabbats hårt av industrikriserna på 1970- och 1980-talet men dessa ligger utanför den aktuella politiska regionen. Inte heller förefaller medborgarna själva uppfatta att den personliga ekonomiska situationen varit särskilt utsatt. Den samlade bilden är att det inte är troligt att det är materiella orsaker som ligger bakom Sverigedemokraternas framgångar i Skåne-Blekinge (SD).

Däremot är det tydligt att det föreligger mycket gynnsamma *kulturella betingelser* för ett parti av Sverigedemokraternas typ i just Skåne och Blekinge. Den annars så dominerande vänster-högerskalan är neutraliserad genom så få intar ytterpositioner på skalan. Det är samtidigt påtagligt fler som har traditionella och nationalistiska uppfattningar i frågor om miljö, jämställdhet, internationellt bistånd och flyktingmottagning och detta gäller bland i stort sett alla partiers sympatisörer. Dessa värderingar dominerade långt före Sverigedemokraterna hade etablerat sig på väljararenan och gäller dessutom inom ett större territorium än bara det som omfattas av Skåne-Blekinge (SD). Det finns dock inget som tyder på att de skulle ha uppstått som en reaktion i en äldre generation mot en alltför långtgående liberalisering utan de fanns på plats mycket tidigare än så. I stället präglas den politiska kulturen av att de yngre i hög grad övertagit de äldres värderingar. Någon regional backlash från de äldre har då helt enkelt inte varit aktuell. De kulturella förhållandena har hög relevans för att förklara framväxten av en politisk region i Skåne-Blekinge (SD), men inte på det sätt som antagits i litteraturen om högnationalistiska partiers framgångar. Snarare än en sentida kulturell backlash har det handlat om stabila värderingar med djupa historiska rötter som föregick Sverigedemokraternas tillkomst som sedan efter hand har överförts från generation till generation.

Det finns också en koppling mellan de dominerande traditionella och nationalistiska åsikterna och det aktivitetsmönster i samhällslivet som präglar Skåne-Blekinge (SD). Sverigedemokraterna har sannolikt gynnats av det starkare missnöje med det demokratiska systemet som helhet som råder i området men även av den utbredda misstro som finns människor emellan. Även den apolitiska kulturen med ett överlag mindre intresse för politik och svagare vilja att diskutera politik kan ha varit en fördel för partiet. Också detta aktivitetsmönster förelåg före 2000 och har överförts från äldre till yngre.

Den politiska eliten i form av Sverigedemokraternas partiledning har spelat en avgörande roll för Sverigedemokraternas framgångar i stort. Att partiledningen härrör från studentkretsar i Lund med god kännedom om förhållandena i Skåne och Blekinge har säkert också haft betydelse för de specifika framgångarna i dessa två län. Partiet har också en starkare organisation i Skåne-Blekinge (SD) genom att fler är sympatisörer och att dessa är mer övertygade anhängare av sitt parti bidrar också till organisationens stabilitet. Däremot är inte en större andel av sympatisörerna partimedlemmar och det är påtagligt mindre vanligt att SD-sympatisörer är politisk intresserade eller diskuterar politik med andra i Skåne-Blekinge (SD) än i resten av landet. Sammantaget förefaller den politiska eliten ha haft betydelse men den är inte avgörande för att partiet lyckats särskilt bra i dessa två län

Utöver detta har också *den politiska konkurrenssituationen* i Skåne-Blekinge (SD) spelat Sverigedemokraterna i händerna. Under årens lopp har ett flertal politiska regioner avlöst

varandra vilket tyder på att även långsiktiga partiloyaliteter varit temporära och bytts ut när nya strömningar slagit igenom. Motståndet från den skånska socialdemokratin har varit påtagligt svagt. Trots att detta parti under många år hade en dominerande ställning i den politiska regionen Skåne-Västra Blekinge (S) satte det aldrig sin prägel på den politiska kulturen. Det led också av inte lyckas vinna medelklassen utan hade sitt tillkommande stöd från främst arbetare, män, privatanställda och stadsbor. Med en partiloyalitet som med åren blev allt svagare blev de socialdemokratiska sympatisörerna lätta att övertyga, i synnerhet eftersom många redan delade Sverigedemokraternas åsikter i nyckelfrågor om invandring och bistånd. Även den moderata politiska regionen Skåne (M), vars sympatisörer också hade mer traditionella och nationalistiska åsikter, utsattes för konkurrens men för denna tog nedbrytningen längre tid. En förklaring är att Moderaterna hade bredare förankring i olika samhällsgrupper och framför allt inom den mer kosmopolitiska medelklassen. Bidragande var också att man lyckades hålla vänster-högerfrågorna levande vilket tonade ner betydelsen av de traditionella och nationalistiska åsikter som de egna sympatisörerna också hade. Efter 2018 bröt dock även politiska kultur samman.

X X X

Den kanske viktigaste förklaringen till Sverigedemokraternas regionala framgångar i Skåne-Blekinge (SD) är att medborgarna redan innan detta parti dök upp hade mer konservativa, traditionella och nationalistiska uppfattningar samt var mer missnöjda med det politiska systemet, uppbackat av en apolitisk atmosfär med en nedprioritering av vänster-högerfrågor och där människor hade svag tillit till varandra. Särskilt notabelt är också hur detta mönster genomsyrar alla samhällsklasser och överförs från generation till generation. Man kan säga att den politiska kulturens kännetecken förelåg tidigt men blev till en sverigedemokratisk regional politisk kultur i och med partiets väljarmässiga framgångar.

Hur kan det komma sig att dessa värderingar och handlingsmönster så länge kännetecknat denna landsända? Ursprunget är egentligen höljt i dunkel. Flera tidiga avtryck av detta värderingsmönster har framhållits i litteraturen. En del har pekat på att Skåne redan under 1930-talet var ett styrkefäste för nationalistiska och nazistiska partier, men vid valet 1936 fick dessa partier bara två procent av rösterna i Skåne och Blekinge, vilket knappast vittnar om ett utbredd stöd. Ett annat spår gäller det tidiga motståndet mot invandrad arbetskraft inom arbetarrörelsen i Skåne. Efter andra världskriget löstes arbetskraftsbristen i de expanderande skånska industrierna genom invandring från först det krigshärjade Europa och senare mer specifikt från det dåvarande Jugoslavien. De invandrade arbetarna var emellertid ovilliga att organisera sig fackligt vilket hotade att pressa löner och anställningsvillkor. På en del håll uppnåddes dock en kompromiss med arbetsgivaren genom att ett fackligt medlemskap gjordes till ett villkor för att få invandra och få anställning. Resultatet blev emellertid en misstro inom arbetarrörelsen mot invandrad arbetskraft, som kan ha fortlevt under senare år. Detta gällde inte minst vid den konkurrens om jobben som uppstod under de industrikriser som inträffade under 1970- och 1980-talen, då många jobb försvann, bl.a. i Malmö, Landskrona, Helsingborg och Trelleborg. Om denna misstro uppstod i samband med invandringen eller om den snarare avspeglade redan existerande värderingar går inte att fastställa. Motstånd mot invandring och konkurrens om jobben har emellertid förekommit även i andra delar av landet utan att det lagt grunden för exceptionella regionala framgångar för Sverigedemokraterna.

Att nationalistiska och konservativa strömningar även präglade den skånska landsbygden blev uppenbart när en lokal folkomröstning genomfördes i Sjöbo 1988, på initiativ av det centerpartistiska kommunalrådet Sven-Olle Olsson, om att säga nej till ytterligare flyktningmottagning. Förslaget om mottagningsstopp fick stöd av 65 procent av medborgarna. Det kanske inte är en tillfällighet att Sjöbo under de fyra senaste riksdagsvalen varit Sverigedemokraternas starkaste kommun, nu senast vid 2022 års val med 42,6 procent av rösterna. Den skånska landsbygden hade också varit ett styrkefäste för det populistiska Ny Demokrati, som kom in i Riksdagen 1991. Kristianstads län var partiets bästa valkrets med en väljarandel om 8,3 procent. I Hörby, Höör och Osby fick Ny Demokrati över 10 procent av rösterna. Men att en konservativ landsbygd kommer till uttryck i så starkt stöd för ett högnationalistiskt parti är inte självklart på andra håll i landet.

Som ytterligare en förklaring har nämnts den skånska separatismen, som ju egentligen går tillbaka ända till Roskildefreden 1658 och som under århundradena företrätts av en lång rad, mer eller mindre öppna rörelser. Den viktigaste manifestationen av denna rörelse under senare decennier är Skånepartiet, som under 1980-talet hade representation i bl.a. Malmö kommun. Inledningsvis kombinerades partiets separatistiska profil med en mer libertariansk inställning, bl.a. med krav på ett avskaffande av medie- och alkoholmonopolen. Efter hand kom dock partiet att bli alltmer invandringsfientligt, vilket uppfattades bättre stämman med de stämningar som fanns bland skåningarna. Internationella exempel visar dock att det inte är självklart att ett separatistiskt parti också ska vara konservativt.

Slutligen har det också föreslagits att de traditionella och nationalistiska värderingarna inspirerats av influenser från kontinenten och framför från Danmark där ett högerpopulistiskt parti uppstod redan på 1970-talet. Närheten till kontinenten är emellertid inget uppenbart skäl för att just sådana uppfattningar skall överföras eftersom det lika gärna kunnat ge upphov till större öppenhet och mer kosmopolitiska attityder. Detta märks t.ex. i EU-frågan där åsikterna i Skåne-Blekinge (SD) ju ligger på samma nivå som riksgenomsnittet.

Men frågan om vad som är dessa uppfattningars ursprung väntar ännu på ett bra svar. Ur vad har konservatismen, den lägre politiska aktivismen och misstron mot andra människor utvecklats i Skåne-Blekinge (SD) och vad är grunden för att medborgarna är mer missnöjda med demokratins funktionssätt? Men lika viktigt är att få grepp om hur tidigare och samtida socialiseringsprocesser går till. Vad är det för mekanismer som ligger bakom överföringen av dessa regionala särdrag från en generation till en annan? Och varför har den allra yngsta generationen i denna politiska region övertagit de äldres åsikter och handlingsmönster i en tid när åsiktsbildningen överlag inte sker regionalt utan snarare nationellt och internationellt?

Men undersökningen har också gett upphov till ytterligare frågor som saknar tillfredsställande svar: Varför lyckades inte Socialdemokraterna bättre med att nå medelklassen i sin politiska region utan förblev ett smalt parti för främst arbetare? Vad är det som gör att medborgarna i Skåne och Blekinge under långa perioder är lojala mot ett visst parti, för att sedan byta sin lojalitet mot ett annat? Och varför kan en helt ny politisk region i Skåne och Blekinge över huvud taget uppstå under 2000-talet när den generella tendensen egentligen är att politisk regionalism är på utdöende?

Bilaga 1 Metod

Den del av undersökningen som syftar till att identifiera de politiska regionernas omfattning i rum och tid utgår ifrån en analysmodell som bygger på att partiets röststyrka på aggregerad nivå kan förklaras av tre typer av faktorer - de strukturella förhållanden som råder, den regionala politiska kulturen samt därutöver lokala och tillfälliga förhållanden. De strukturella förhållandena utgörs av materiella och ekonomiska förhållanden som hänger samman med kapitalismens utvecklingslogik och drivkrafter. Deras genomslag kan ofta ha underlättats av nationella politiska beslut men faktorerna är i allt väsentligt exogena i förhållande till det lokala politiska beslutsfattandet. Forskningsstrategin tar sikte på att identifiera betydelsen av de strukturella förhållandena, kartlägga de residualer som representerar den röstandel som därefter återstår att förklara och sedan från dessa sortera bort lokala och tillfälliga förhållanden för att den regionala kulturen skall kunna träda fram.

Betydelsen av de strukturella förhållandena identifieras med hjälp av multipel OLS regressionsanalys med riksdagspartiernas röstandel i procent i kommunerna vid varje riksdagsval 1948-2022 som beroende variabler. De 290 kommuner som existerade från 2002 utgör analysenhet. Aggregerade data för kommuner som inte påverkats av delningar föreligger från 1973. För perioden 1948-1970 har data om de då existerande kommunerna slagits samman till de nuvarande enheterna. Där nuvarande kommungränser korsar tidigare har data estimerats utifrån kommundelarnas befolkningsandelar. Under perioden 1973-1998 har 25 kommuner fått nya gränser efter kommundelningar och även för dessa har uppgifter estimerats på basis av de nya kommunernas befolkningsandelar i de tidigare större kommunerna. De oberoende variablerna utgörs av en i huvudsak enhetlig uppsättning strukturvariabler enligt tabell 1:1.

Tabell 1:1 Strukturvariabler i regressionsmodellen

Strukturfaktor	Operationellt uttryck	Tillgänglig för år	Används i modellen
Invånarantal	Befolkningsstorlek (log)	1950-2022	1948-1922
Befolkningsutveckling	Befolkningsutveckling under senaste 10 år, procent	1950-2022	1948-1985
Utländska medborgare	Andel medborgare med utländskt medborgarskap	1973-2022	1964-2022
Sysselsatta i jord- och skogsbruk	Andel sysselsatta i jord- och skogsbruk	1950-2022	1948-2022
Sysselsatta i industri- och byggnadsverksamhet	Andel sysselsatta i industri- och byggnadsverksamhet	1950-2022	1948-2022
Graden av marknadsförsörjning	Medborgarnas löner från verksamhet i privata företag uttryckt i procent av deras totala inkomster.	1990-2022	1973-2010
Utbildningsnivå	Andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning	1985-2022	1948-1991
Relativ kvinnlig förvärvsfrekvens	Kvoten mellan kvinnors och mäns förvärvsfrekvens	1950-2022	1948-2022
Medelinkomst	Genomsnittlig inkomst	1991-2021	1994-2002

Anm: Uppgifter om sysselsatta i jord- och skogsbruk, sysselsatta i industri- och byggnadsverksamhet och relativ kvinnlig förvärvsfrekvens finns tillgängligt för 1950, vart femte år 1960-1990 samt varje år från 1994.

Utöver dessa variabler har även befolkningstäthet, andel äldre över 64 år och ginikoefficient testats i regressionsmodellerna men dessa korrelerar alltför starkt med någon annan variabel för att kunna kvarstå, dvs de förorsakar multikolaritet. Modellen har i huvudsak samma variabler under alla år, men två variabler har tillkommit senare, nämligen andel utländska medborgare och graden av marknadsförsörjning, som bägge också har större relevans under senare år. Marknadsförsörjning och utbildningsnivå utgår senare på grund av hög multikolaritet. Utbildningsnivå ersätts från 1992 av medelinkomst, som då också fungerar som uttryck för medelklassens omfattning. Då data har saknats för specifikt år har uppgifter för näraliggande år använts. För utländska medborgare, marknadsförsörjning och utbildningsnivå har data för senare år även använts för tidigare år. Under perioden 1948-1970 har andelen som ej är arbetare använts i stället för utbildningsnivå (andelen tjänstemän kan inte nyttjas på grund av multikolaritet). För Sverigedemokraternas del har strukturmodellen förklarat mellan 19 procent (vid 2002 års val) och 69 procent (vid 2022 års val) av variationen i partiets valresultat.

Den variation som inte förklaras av strukturmodellen fångas upp av regressionsanalysens residualer. Positiva residualer är uttryck för att partiet har fler väljare än vad de strukturella förhållandena kan förklara. För varje parti identifieras sedan de politiska regionerna på basis av residualerna. Ett gränsvärde väljs för att rensa bort de kommuner som har de minsta residualerna vilket säkerställer att de som når över detta har politiska kulturförhållanden av dignitet och inte bara som ett resultat av slumpvis variation. Efter omfattande tester av olika alternativ har värdet satts till 3,0, vilket i praktiken betyder ett valresultat som med 3 procentenheter överstiger det som kan förväntas utifrån de strukturella förhållandena. Utifrån detta identifieras politiska regioner som de kluster av kommuner bestående av minst fem angränsande kommuner som funnits under minst fem val (15-20 år). Därigenom säkerställs att kulturfenomenen dels är regionala och inte bara lokala, dels att de är beständiga och inte bara tillfälliga. Under perioden 1948-2022 har med denna metod 19 politiska regioner identifierats. Tre av dessa har bestått under hela perioden – Norrland (S), Norrbotten (V) och Mellansvenska bruksbältet (S); nio fanns 1948 men har därefter upphört; fyra har både tillkommit och upphört sedan 1948 och tre har tillkommit och består ännu – Jönköping (Kd), Yttre Storstockholm (M) och Skåne-Blekinge (SD). Sammantaget har andelen medborgare som bor i en politisk region minskat över tid – från som mest 84 procent 1960 till 34 procent 2022.

I de politiska regioner som på detta sätt avgränsas genomförs i nästa skede närmare studier av den politiska kulturens innehåll på basis av enkätdata från SOM-undersökningarna 1986-2022. Detta innefattar studier av stödet för partiet inom olika samhällsgrupper, om deras politiska åsikter och om deras aktivism i samhällslivet. I allmänhet läggs data samman för många år vilket är möjligt eftersom de kulturfenomen som studeras är relativt stabila över tid. Kontroller för att så verkligen är fallet genomförs dock alltid.

När individdata kopplas till specifika val omfattar detta data från de två åren innan valåret, själva valåret och året efter valet. När valperioden endast var treårig är det i stället det första året innan som gäller.

De enkätfrågor som används i analysen redovisas i tabell 1:2.

Tabell 1:2 Enkätfrågornas formulering

Kortversion i tabell	Frågans formulering (och svar)
Din egen ekonomiska situation senaste 12 mån	Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna? Din egen ekonomiska situation (förbättrats, förblivit ungefär densamma, försämrats)
Subjektiv vänster-höger-position	Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala? (fem-gradig skala)
Satsa på miljövänligt samhälle	Satsa mer på ett miljövänligt samhälle (Ja)
Avveckla kärnkraft	Sverige bör på lång sikt avveckla kärnkraften (Ja)
Mer jämställdhet	Satsa mer på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män (Ja)
Minska biståndet	Minska det svenska biståndet till utvecklingsländerna (Ja)
Fler flyktingar	Ta emot fler flyktingar i Sverige (Ja)
Färre flyktingar	Ta emot färre flyktingar i Sverige (Ja)
För medlemskap i EU/EG	Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU? (I huvudsak för)
Mkt/ganska intresserad av politik	Hur intresserad är du i allmänhet av politik? (mycket eller ganska intresserad)
Diskuterat politik senaste 12 månaderna	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? - Diskuterat politik (Någon gång)
Partimedlem	Är du medlem i någon typ av förening/organisation? - Politiskt parti/förbund (Ja)
Övertygad partianhängare	Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti? (Ja mycket/något övertygad)
Föreningsmedlem	Medlem i någon av följande föreningar: Idrotts/friluftsförening, miljöorganisation, politisk parti/förbund, facklig organisation, kulturförening, pensionärsförening, humanitär hjälporganisation, Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation
Uppdrag i förening	Uppdrag i någon av följande föreningar: Idrotts/friluftsförening, miljöorganisation, politisk parti/förbund, facklig organisation, kulturförening, pensionärsförening, humanitär hjälporganisation, Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation
Medlem i facklig organisation	Är du medlem i någon typ av förening/organisation? - Politiskt parti/förbund (Ja)
Tillit i allmänhet	Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? (skala 0-10; har angett 7-10 på skalan)
Tillit i närmaste boendeområdet	Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i det område där du bor? (skala 0-10; har angett 7-10 på skalan)
Nöjd med demokratin i Sverige	På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige (mycket eller ganska nöjd)
Gudstjänst/religiöst möte 12 mån	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? - Besökt gudstjänst eller religiöst möte (minst någon gång)
Bett till Gud 12 mån	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? - Bett till Gud (minst någon gång)
Tror på Gud	Tror du på Gud? (Ja)

Bilaga 2 Litteratur

Inledning

Föreliggande undersökning och det övergripande projektet anknyter till en tidigare tradition i svensk valforskning av studier av politiska regioner. Se Carlsson, Gösta, 1963. Partiförskjutningar som tillväxtprocesser. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 45, 172-213; Lewin, Leif; Jansson, Bo & Sörbom, Dag, 1972. *The Swedish Electorate 1887-1968*. Stockholm: Almqvist & Wiksell; Gustafsson, Göran, 1974. *Partistyrka och partistyrkeförskjutningar*. Lund: Studentlitteratur; Ricknell, Lars, 1976. *Politiska regioner. Studier i regionindelingsproblematik*. Diss. Umeå universitet, Statsvetenskapliga institutionen; Berglund, Sten & Dellenbrant, Jan Åke (red.), 1986. *Svensk partiregionalism*. Stockholm: Liber. Den senaste studien av partiernas regionala styrkeförhållanden med kontroll för social klass är Korpi, Walter, 1981. *Den demokratiska klasskampen. Svensk politik i jämförande perspektiv*. Stockholm: Tidens förlag. I denna studie utgörs bidraget dels av en uppdatering av förhållandena sedan 1979 och en systematisk tillämpning av kommuner som grundläggande enhet, dels av kombinationen av analyser av aggregerade och surveydata för att också kunna ge svar på frågan om de politiska regionernas kulturella innehåll.

Utöver detta ger undersökningen också bidrag till studier av politisk kultur och då särskilt regionala politiska kulturer. Här finns t.ex. Rokkan, Stein, 1967. Geography, religion and social class: Crosscutting cleavages in Norwegian politics. In Lipset, S.M & Rokkan, S (eds.) *Party Systems and Voter Alignments*. New York: Free Press; Putnam, R. D., R. Leonardi, and R. Y. Nanetti, 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press och Elazaar, D. 1994. *American Federalism*. 3rd ed. New York: Harper & Row. Bidraget från denna studie är dels ett mer induktivt förhållningssätt när det gäller att identifiera de politiska kulturernas geografiska utbredningsområde, dels kombinationen med surveydata för att identifiera de politiska kulturernas innehåll.

Slutligen bygger denna undersökning vidare på humanistisk forskning om kulturgränser i Sverige. Det gäller till exempel förekomsten av sammanhängande områden med distinkta språkligt-dialektala drag, specifika sedvänjor eller olika former av religiositet. En viktig skiljelinje utgörs av den s.k. "Flodströmslinjen" som avgränsar ett område söder om en linje från Dalsland till östra Småland men inte innefattar Skåne och Blekinge. Viktiga tidigare bidrag i denna tradition är Edlund, Lars-Erik (ed.), 1994. *Kulturgränser – myt eller verklighet?* Umeå: Umeå universitet; Winberg, Christer, 2000. *Hur Västsverige blev västsvenskt*. Göteborg: Göteborgs universitet och Gustafsson, Göran, 2001. Den religiösa geografin. I Skog, Margareta (red.) *Det religiösa Sverige. Gudstjänstbesök och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet*. Libris. Denna studies bidrag består i att undersöka i vad mån senare decenniernas politiska regioner följer i spåren av sedan länge upptrampade kulturgränser.

Om Sverigedemokraternas organisation och utveckling, se Jungar, Ann-Chatrine, 2016. The Sweden Democrats: Adjusting the organisation to electoral growth and parliamentary breakthrough. In Heinisch, R. & Mazzoleni, O. (Eds.) *Understanding populist party organisation: the radical right in Western Europe*. Springer Berlin Heidelberg och Jungar, Ann-Chatrine (Ed),

2024. *The Nordic Populist Radical Right: Voters, Ideology, and Political Interactions*. London: Routledge

Medias och rikspolitikkens betydelse för den politiska dagordningen diskuteras av Strömbäck, Jesper & Nord, Lars (red.), 2013. *Kampen om opinionen. Politisk kommunikation under svenska valrörelser*. Stockholm: SNS förlag och Möller, Tommy, 2018. *Efter guldåldern: om partiernas förändring och vad den innebär för demokratin*. Stockholm: Liber. Partiregionalismens snara död förutspåddes av Back, Pär-Erik & Berglund, Sten, 1978. *Det svenska partiväsendet*. Stockholm: AWE/Geber.

Bland förklaringar till högerpopulismens framväxt understryks materiella orsaker i Grabow, Karsten & Hartleb, Florian, 2014. *Europe - no, thanks? Study on the rise of right-wing and national populist parties in Europe*. Konrad-Adenauer-Stiftung. Kulturperspektivet framhålls av Bornschier, Simon, 2010. *Cleavage politics and the populist right: the new cultural conflict in Western Europe*. Temple University Press och Norris, Pippa & Inglehart, Ronald, 2019. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. New York: Cambridge University Press. Ledarskapets betydelse betonas i Bartels, Larry M., 2023. *Democracy Erodes from the Top: Leaders, Citizens, and the Challenge of Populism in Europe*. Princeton University Press.

Den sverigedemokratiska politiska regionen: Skåne-Blekinge (SD)

Den empiriska prövningen av förekomsten av en konservativ backlash i olika länder finns i Norris & Inglehart 2019 (se ovan). Här finns också den uppdelning i fyra generationer som även tillämpas i denna studie. Se också Lindskog, Hilma & Solevid, Maria, 2022. Politisk opinion – en fråga om ålder och generation? I Ulrika Andersson, Ulrika; Oscarsson, Henrik; Rönnerstrand, Björn & Theorin, Nora (red) *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Tidigare politiska regioner i Skåne och Blekinge

Om Socialdemokraternas och Högerpartiets/Moderaternas tidigare historia i Skåne och Blekinge se Lägnert, Folke, 1952. *Valmanskåren på Skånes landsbygd 1911-1948*. Meddelanden från Lunds universitets geografiska institution. Lund: Gleerupska universitetsbokhandeln och Andersson, Lars, 2003. *Tradition och förändring: den skånska högern i dess borgerliga omgivning 1928-1936*. Sisyfos.

Medborgarnas politiska värderingar i Skåne-Blekinge (SD)

Sverigedemokraternas position närmast TAN-änden på GAL-TAN-skalan bygger på expertbedömningar, vilket redovisas i Oscarsson, Henrik; Bergman, Torbjörn; Bergström, Annika och Hellström, Johan, 2021. *Polarisering i Sverige. Demokratirådets rapport 2021*. Stockholm: SNS förlag. De generella tendenserna till en kulturell backlash och åsiktsskillnader mellan generationerna analyseras i Norris & Inglehart, 2019 (se ovan). Om kosmopolitanism, se Warf, Barney, 2021. *Geographies of cosmopolitanism*. Edward Elgar Publishing.

Åsiktsmönstret analyseras också i Sannerstedt, Anders, 2010. Skånska attityder till flyktingmottagande, invandring och mångkultur. I Johansson, Susanne (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. SOM-antologi 48. SOM-institutet, Göteborgs universitet och i Sannerstedt, Anders, 2017. Skånska sverigedemokrater. I Andersson, Ulrika (red). *Slutna rum och öppna landskap*. SOM-rapport nr 69. SOM-institutet, Göteborgs universitet. Se även

Demker, Marie, 2006. Stora regionala skillnader i attityderna till flyktingar, i Holmberg, Sören & Weibull Lennart (red) *Du stora nya värld. Trettiofyra kapitel om politik, medier och samhälle*. SOM-rapport nr 39. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Aktivitetens mönster i samhällslivet

För religionens betydelse för högerpopulistiska partier, se Norris & Inglehart, 2019 (se ovan). Om dess betydelse för Sverigedemokraternas ställning i Sverige, se Hagevi, Magnus, 2015. Samhällsförändringarna bakom radikala högerpopulistiska partier, I Nordquist, K.-Å. (red). *Sverige, Sverige fosterland: en antologi om nationalismen, kyrkan och samhället*. Teologiska högskolan Stockholm.

Sammanfattning och slutsatser

Nazismens ställning i Skåne behandlas i Löow, Helene, 2004. *Nazismen i Sverige 1924-1979: pionjärerna, partierna, propagandan*. Ordfront. En belysning av främlingsfientligheten inom arbetarrörelsen i Skåne och särskilt i Landskrona under efterkrigstiden finns i Wallengren, Hans, 2014. *Socialdemokrater möter invandrare: arbetarrörelsen, invandrarna och främlingsfientligheten i Landskrona under efterkrigstiden*. Nordic Academic Press. De skånska industrikriserna och de fackliga organisationernas hållning till invandring under efterkrigstiden behandlas i Wetterberg, Gunnar, 2017. *Skånes historia: III 1720-2017*. Albert Bonniers förlag. Folkomröstningen i Sjöbo beskrivs i Fryklund, Björn och Peterson, Tomas, 1989. *Populism och missnöjespartier i Norden: studier av småborgerlig klassaktivitet*. No. 13. Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia.

Bilaga 3 Definitioner och operationalisering av arbetarklass och medelklass

En del av analyserna sker med kontroll för social klass. *Arbetarklassen* utgörs av de som i svaren på enkäten anger sig vara arbetare och som har kort eller medellång utbildning. *Medelklassen* definieras som personer med högskoleutbildning, både påbörjad men ej avslutad och sådan som lett till examen. Med dessa avgränsningar utgör arbetarklassen i genomsnitt 33 procent av den vuxna befolkningen i Sverige under perioden 1986-2022 och medelklassen 31 procent. Under perioden har arbetarklassen minskat i omfattning från 44 till 28 procent, medan medelklassen ökat, från 14 till 43 procent.

De bägge klassernas politiska åsikter framgår av tabell 3:1 och deras aktivism i samhällslivet av tabell 3:2.

Tabell 3:1 Arbetarklassens och medelklassens subjektiva vänster-högerplacering och inställning i GAL-TAN-frågor. Genomsnitt 1986-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet.

	% -differenser		Hela Sverige
	Arb-klass	Med-klass	
Subjektiv V-H-placering			
Vänster (klart+något)	6,5	1,4	33,1
Varken vänster el höger	7,3	-9,1	31,7
Höger (klart+något)	-13,8	7,7	35,1
Instämmer med förslag (GAL-TAN)			
Satsa på miljövänligt samhälle	-4,1	5,6	82,1
Avveckla kärnkraft	-0,9	4,3	41,9
Mer jämställdhet	-0,1	1,9	81,1
Minska biståndet	5,2	-10,1	25,9
Fler flyktingar	-4,5	10,0	16,2
Färre flyktingar	9,8	-15,3	50,7
För medlemskap i EU/EG	-16,3	17,7	41,3
N, max (oviktat)	52311	61059	
N, min (oviktat)	5574	7811	

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Differenser som är signifikant skilda från det nationella medelvärdet på .05-nivån anges med fetstil (efter Chi-2-test).

Tabell 3:2 Arbetarklassens och medelklassens aktivism i samhällslivet. Genomsnitt 1986-2022. Procentdifferens mot riksgenomsnittet.

	% -differenser		Hela Sverige
	Arb-klass	Med-klass	
Politisk aktivism:			
Mycket eller ganska intresserad av politik	-12,3	14,7	56,0
Diskuterat politik senaste 12 mån	-7,1	10,5	81,8
Partiförankring:			
Partimedlem	-0,8	-0,4	8,5
Övertygad partianhängare	2,8	-4,5	60,0
Engagemang i föreningslivet:			
Föreningsmedlem	-3,5	8,3	72,4
Uppdrag i förening	-2,6	2,8	15,0
Medlem i facklig organisation	8,3	6,3	58,3
Social tillit och förtroende:			
Tillit till människor i allmänhet	-10,0	11,3	58,0
Tillit till människor närmaste boendeområdet	-8,3	7,1	71,0
Nöjd med demokratin i Sverige	-7,2	7,9	70,9
Religiositet:			
Besökt Gudstj eller rel möte senaste 12 mån	-4,8	2,1	43,9
Bett till Gud senaste 12 mån	-1,8	0,8	38,8
Tror på Gud	-0,2	-2,0	40,3
N, max (oviktat)	52311	61059	
N, min (oviktat)	5574	7811	

Anm: Källa Nationella SOM-undersökningen 1986-2022. Data viktat för skillnader i urvalsstorlek mellan år. Differenser som är signifikant skilda från det nationella medelvärdet på .05-nivån anges med fetstil (efter Chi-2-test).

I serien Umeå Working Papers in Political Science har tidigare utgivits

1. Lidström, Anders (2007) Local contexts for democracy and economic development: connecting political trust and the local business climate. Umeå Working Papers in Political Science, 1
2. Bolin, Niklas (2007) New Party Entrance: Analyzing the Impact of Political Institutions. Umeå Working Papers in Political Science, 2
3. Rönnbäck, Ann-Sofi (2008) ECOWAS and West Africa's Future: Problems or possibilities? Umeå Working Papers in Political Science, 3
4. Hudson, Christine, Giritli-Nygren, Katarina, Jarnkvist, Karin, Sandberg, Linda, Schmauch Ulrika (2022) Ruralt flyktingmottagande – En (ny) strategi för mindre kommuners överlevnad? Umeå Working Papers in Political Science 2022:1
5. Engström, Linus (2024) Vilken betydelse ges begreppet utanförskap i den svensk politisk debatt? – En analys av Moderaternas, Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas sätt att beskriva utanförskap i riksdagen 2016-2018. Umeå Working Papers in Political Science 2024:1
6. Lidström, Anders (2025) Sverigedemokraternas regionala politiska kultur i Skåne och Blekinge. Vad ligger bakom partiets exceptionella regionala framgångar? Umeå Working Papers in Political Science 2025:1

UMEÅ UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen 901 87 Umeå 090 786 50 00 www.umu.se